

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Socialt arbete med drogmissbrukare

Vårterminen 2004 - SOL 065

Ungdomars attityder till droger

En kvalitativ studie om gymnasieungdomars attityder till
reglering och konsumtion av alkohol och narkotika

Författare: Ingela Jeppsson
Therese Kristensson

Handledare: Mats Hilde

Abstract

The purpose of this essay was to study senior high school students' attitudes towards consumption and control of alcohol and narcotics. A gender- and an identityperspective have been adopted.

The main questions that guided us through our empirical study were:

- What are the young people's attitude towards legislation relating to alcohol and narcotics?
- How harmful do young people think that alcohol and narcotics are? Do they distinguish between different alcoholic and narcotic preparations, which they think are harmful to different degrees?
- What are young people's attitudes towards consumption of alcohol and narcotics? What kind of consumption is accepted/not accepted?

The essay is based upon a qualitative study, where two groups of boys and two groups of girls, in their second year of senior high school, have been interviewed. In each group there were five to eight participants.

The young people's attitudes often resembled each other. However one could perceive a somewhat more liberal attitude among the boys. The differences between the boy's and the girl's attitudes, were primarily described and analyzed from social theory of learning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	6
1 INLEDNING	7
1.1 Problemformulering.....	7
1.2 Syfte.....	10
1.3 Frågeställningar	10
1.4 Definition av begreppet drog	11
2 METOD OCH URVAL	
2.1 Metod	11
2.2 Tillförlitlighet.....	13
2.3 Urval.....	14
2.4 Etiska överväganden.....	16
2.5 Transkribering och analys av intervjun.....	16
2.6 Fortsattframställning.....	16
3 TIDIGARE FORSKNING	
3.1 Alkoholkonsumtion i Sverige under senare delen av 1900-talet.....	17
3.2 Ungdomars alkoholkonsumtion.....	18
3.3 Ungdomars attityder till alkohol.....	19
3.4 Ungdomars och narkotikakonsumtion.....	19
3.5 Ungdomars attityder till narkotika.....	20
3.6 Ungdomars bedömning av farlighet/risker vid konsumtion av alkohol och narkotika.....	20
3.7 Ungdomars attityder till droger avhängiga av föräldrars attityder.....	21
4 POLITIK OCH LAGSTIFTNING	
4.1 Alkoholpolitik och alkohollagstiftning.....	22

4.2 Narkotikapolitik och narkotikalagstiftning.....	24
---	----

5 TEORETISKA PERSPEKTIV

5.1 Bildandet av genus	25
5.1.1 Kvinnas förändrade roll i samhället under 1900-talet	25
5.1.2 Bildandet av genus utifrån ett psykologiskt synsätt – social inlärningsteorin.....	27
5.2 Ungdomstid och identitetsskapande.....	28
5.2.1 Begreppet ungdom.....	28
5.2.2 Ungdomars problem vid identitetsskapandet.....	29
5.2.3 Gruppens betydelse vid identitetsskapandet.....	30

6 PRESENTATION OCH ANALYS AV INTERVJUER

6.1 Ungdomarnas attityder till alkohollagstiftningen.....	31
6.1.1 Analys av ungdomarnas attityder till alkohollagstiftningen.....	32
6.2 Ungdomarnas attityder till narkotikalagstiftningen.....	34
6.2.1 Analys av ungdomarnas attityder till narkotikalagstiftningen.....	34
6.3 Ungdomarnas attityder till farligheten hos olika alkohol- och narkotikapreparat.....	35
6.3.1 Analys av ungdomarnas attityder till farligheten hos olika alkohol- och narkotikapreparat	36
6.4 Ungdomarnas attityder till när man konsumerar alkohol och vad tjejer respektive killar dricker.....	37
6.4.1 Analys av ungdomarnas attityder till när man konsumerar alkohol och vad tjejer respektive killar dricker	38
6.5 Ungdomarnas attityder till vilken slags konsumtion av alkohol som är accepterad/inte accepterad	40
6.5.1 Analys av ungdomarnas attityder till vilken slags konsumtion av alkohol som är accepterad/inte accepterad	41
6.6 Ungdomarnas attityder till vilken slag konsumtion av narkotika som är accepterad/inte accepterad	42

6.6.1	Analys av ungdomarnas attityder till vilken slag konsumtion av narkotika som är accepterad/inte accepterad	42
7	AVSLUTNING	
7.1	Sammanfattning.....	44
7.2	Slutdiskussion.....	46
	KÄLLFÖRTECKNING	48
	BILAGA	51
	Intervjuformulär: Ungdomars attityder till alkohol och narkotika.....	51

FÖRORD

Vi skulle vilja rikta ett stort tack till den studierektor och den biträdande rektor på respektive gymnasieskola i Hässleholms kommun, som har gett oss tillträde till sina skolor. Vi vill även tacka de personer som förmedlat kontakt mellan oss och eleverna, och de lärare som har låtit oss få tillgång till deras lektionstid. Ett STORT tack till de trevliga ungdomar som vi intervjuade, och som vi hade bra och intressanta diskussioner med!!!

Vi vill även tacka vår handledare, Mats Hilde, i vårt uppsatsarbete. Slutligen vill vi tacka våra familjer som har stått ut med oss under denna period, när vi har invaderat deras hem och haft långa telefonsamtal för att kunna arbeta med uppsatsen!

Bjärnum, Osby 2004.

Therese Kristensson, Ingela Jeppsson

1 INLEDNING

1.1 Problemformulering

”Allt fler unga knarkar”, var en tidningsrubrik man kunde läsa i Svenska Dagbladet den 19 april 2004. I lokaltidningen Avenyn kunde man läsa den 21 april 2004, att narkotikamissbruket aldrig har varit större i Skåne än vad det är idag. Vidare stod det om experternas oro över den ström av narkotika som kommer till Skåne.

Det har nyligen även stått att läsa i Norra Skåne (2004-04-13) om unga tjejer på 13 år som är redlöst berusade när de ska gå till Björket, ett ställe där diskotek anordnas i Hässleholm. Detta har väckt starka reaktioner hos polis och socialnämnd som skulle vilja börja utföra alkotest på ungdomarna innan de släpps in.

Ofta tar man del av liknande information, och det leder till att man lätt förfasar sig över den yngre generationens leverne som det verkar gå utför med... Genom alla tider har det dock alltid varit så att den äldre generationen förfasat sig över den yngre. Detta visar Pearson (i Ohlsson, 1994), han menar att ”...varje generation upplevt sig stå vid avgrunden när det gäller den yngre generationens beteende...” (s.43). Å andra sidan är det kanske naturligt att man som äldre reagerar; man vill att det ska vara ett tryggt och ett bra samhälle att leva i, och att det ska gå bra för kommande generationer.

Men hur är det då egentligen med ungdomars alkohol- och narkotikakonsumtion? Kan man lita på det som tidningarna skriver? Vad gäller ungdomars alkoholvanor tar Johansson och Wirbing (1999) upp att pojkar och flickor i 16-års åldern numera dricker ungefär lika ofta. De nämner också att fylleriet ökat kraftigt bland unga kvinnor. En nyutkommen rapport från CAN (2004) bekräftar detta. Rapporten kan visa på en genomsnittlig minskning av alkoholkonsumtionen under 2003, samtidigt visar den att det är fler tjejer som upplever sig berusade när de dricker än killar. Detta är ett intressant fenomen, då kvinnor som dricker alkohol under långa tider ansetts som odygdiga. Under 1900-talet har det dock skett en förändring på detta område, där det inte längre anses som lika skamligt för en kvinna att dricka. Men hur pass accepterat är det egentligen att en tjej berusar sig idag? Är det lika för killar och tjejer numera? Hur kan det vara att det i sådana

fall skett en så pass stor förändring i synsättet under 1900-talet? Måste man förresten berusa sig när man dricker? Är det rimligt? Eller vad är en rimlig konsumtion av alkohol?

Enligt en undersökning om ungdomars (16 till 24 år) narkotikavanor från CAN (2004) var det 1994 7 % av killarna och 2 % av tjejerna som hade provat narkotika någon gång. Undersökningar visar på att det därefter skett en kontinuerlig ökning, och att det år 2003 var 20 % av killarna och 14 % av tjejerna. Detta är givetvis en ökning, och det leder till vissa frågor: Hur ser ungdomar på narkotika idag? Vilken attityd har de till det? Är det så att det under de här åren skett en genomgående attitydförändring, som gör att allt fler ungdomar faktiskt tycker att det är okej att experimentera med narkotika idag? Vad är det som gör att det är så stor skillnad mellan tjejer och killar?

I Dagens Nyheter kunde man (2004-04-13) läsa om Kalle, en kille på 20 år. Han ser sig själv som en ”medelklass-unge”, han arbetar på heltid, har sin vänskapskrets och sköter sig. Han har rökt Cannabis varenda dag i cirka tre års tid, men anser sig ”verkligen” inte vara en knarkare. Han menar att man ska skilja på droger och droger, och på olika människors sätt att hantera droger. När vi (författarna) växte upp, fick vi, alltifrån vår grundskoletid och uppfostran, bilden av all narkotika som livsfarlig. Men hur tänker ungdomar kring de olika narkotiska preparaten idag? Skiljer de som Kalle på olika preparat? Drar man inte allt över en kam längre, och anser allt vara lika livsfarligt, som vi gjorde? Det är ju i sådana fall inte bara narkotika som skulle kunna delas in i olika preparat – det går ju att göra en liknande uppdelning inom alkohol. Gör ungdomarna det? Och i sådana fall, är de olika preparaten i olika grad farliga?

Den här uppsatsen kommer alltså att handla om ungdomars attityder till alkohol och narkotika. Ungdomen är en tid då den unge blir en självständig individ och utformar sin identitet. När man relaterar till ungdom är det vanligt att göra det utefter ålder. Men det går även att göra det efter fysiskt såmognad, såsom puberteten. I vår uppsats har vi dock valt att utgå från åldern när vi diskuterar begreppet ungdom. Detta för att vi ska kunna göra jämförelser med tidigare forskning.

Ordet attityd används oftast som en term för en varaktig inställning som har byggts upp genom de erfarenheter man har. Det uttrycks genom att man är för eller emot något. Alla människor har olika attityder till det mesta i samhället. Det kan handla om konkreta eller abstrakta företeelser, som t.ex. jämställdhet och religion. En attityd anses bestå av kognitiva, affektiva och intentionella komponenter. Den kognitiva delen innehåller vad vi tror eller vad vi vet om något. Den affektiva komponenten svarar för hur stark ställning man tar för eller emot attitydobjektets olika egenskaper. Den intentionella komponenten slutligen, innebär hur man handlar och betar sig mot attitydobjektet. Det är ganska svårt att påverka en attityd, vilket beror på att det är många komponenter och faktorer som är inblandade. Den sociala delen i inflytandet spelar en väldigt stor roll vid attitydförändringar (Nationalencyklopedin). Särskilt i ungdomsåren spelar den sociala delen stor roll, då man är känslig för påverkan från andra människor. Det beror på att den främsta identitetsutvecklingen sker under denna period. Identitet handlar om vem man är, både utifrån hur man själv uppfattar sig och hur andra uppfattar en. På detta vis är identiteten både subjekt och objekt (Cronlund, 1996). Begreppet identitet kommer att utvecklas mer under teoriavsnittet kring ungdomars identitetsutveckling.

Samhället har genom sin alkohol- och narkotikalagstiftning satt upp riktlinjer för vad som är lagligt eller olagligt – och det i sin tur ger en viss fingervisning om vilka attityder som är riktiga att ha kring det här. Vad gäller narkotika säger lagstiftningen att allt bruk av narkotikaklassade medel som är icke-medicinsk anses som missbruk. Vad gäller alkohol, har den svenska alkoholpolitiken mer och mer luckrats upp sedan inträdet i EU. Nu är det t.ex. tillåtet att föra in stora mängder alkohol över landets gränser. Samtidigt skulle man kunna ifrågasätta rimligheten i den stora skillnaden mellan alkohol- och narkotikalagstiftningen, då det är konstaterat att narkotikabruk endast medför ett måttligt antal sjukdomar i förhållande till vanliga alkoholrelaterade sjukdomar (Fekjoer, 1988). Vad är det som gör att alkohol är mer tillåtet? Det finns dock ändå vissa restriktioner för yngre vad gäller alkohol. Vad anser ungdomarna om de här restriktionerna? Vad anser de om alkohol- och narkotikalagstiftningarna? Behövs de? Fyller de någon funktion?

När man studerar ungdomars attityder till alkohol och narkotika finns det många olika infallsvinklar man skulle kunna utgå ifrån. En hade varit att jämföra om ungdomar har olika attityder kring detta i förhållande till sin klassbakgrund. Vi har gjort en begränsning och valt att utgå från ett genusperspektiv, där vi vill jämföra killars och tjejers attityder. Hwang och Nilsson (1999) beskriver genus som ”de uppgifter och egenskaper som samhället tillskriver man respektive kvinnor” (s182). De menar att samhället tillämpar ett tryck på oss människor att bete oss efter dess förväntningar kring vad som är manligt och kvinnligt. Begreppet kommer att utvecklas mer under teoriavsnittet kring genus.

Utifrån det funderar vi kring vad eventuella skillnader dem emellan kan bero på vad är det som gör att tjejer och killar eventuellt har olika attityder? Detta tycker vi är ett intressant område, då det som tidigare skrivits hänt mycket på det området under 1900-talet. Här tar vi alltså inte med några andra variabler i jämförelsen, utan studerar enbart skillnaden mellan könen och vad det kan tänkas bero på. Det är främst tre områden som kommer att studeras; Tjejer och killars attityder till: alkohol- och narkotikakonsumtion, hur farligt/ofarligt olika alkohol- och narkotikapreparat är, alkohol- och narkotikalagstiftningen.

1.2 Syfte

Att studera gymnasieungdomars attityder till konsumtion och reglering av alkohol och narkotika utifrån ett genus- och ett identitetsperspektiv.

1.3 Frågeställningar

- Hur ser killars och tjejers attityder till alkohol- och narkotikalagstiftningen ut?
- Hur farligt anser killar och tjejer att alkohol och narkotika är? Skiljer de på olika preparat inom alkohol och narkotika som får olika farlighetsgrad?
- Vad anser killar och tjejer om konsumtion av alkohol och narkotika? Vilken slags konsumtion är accepterad/inte accepterad?

1.4 Definition av begreppet drog

En drog är ett ämne som påverkar kroppens centrala nervsystem samt en eller flera av kroppens sinnesfunktioner. Med droger menas bland annat alkohol, läkemedel, narkotika, flyktiga lösningsmedel, tobak, narkosgaser, m.m. (Svenska Narkotikapolisförbundet, 1996). I vårt arbete har vi låtit begreppet droger enbart stå för alkohol och narkotika. Vi har begränsat oss till följande preparat inom narkotikan: heroin, amfetamin, marijuana/hasch, LSD och ecstasy.

2 METOD OCH URVAL

2.1 Metod

Metod är ett systematiskt sätt att undersöka verkligheten på. Det handlar om att ha instrument för att samla in information kring det man vill undersöka. Inom samhällsvetenskapen finns det två typer av huvudsakliga metoder: kvantitativa och kvalitativa metoder. Den kvantitativa metoden används när man strävar efter "en representativ översikt över generella förhållanden." (Halvorsen, 1998, s.80) Genom en sådan metod får man fram "få upplysningar om många undersökningsenheter". Ett exempel på en kvantitativ metod är enkät. Förhållandet mellan forskare och informant präglas av distans, och det går inte att som informant påverka vilken typ av information som forskaren vill inhämta. (ibid.)

Till en början var vi mer inne på att via en enkät få mer generell information om ungdomars attityder till alkohol och narkotika. Men det blev svårt att få ett riktigt djup i enkäten. Vi valde därför att använda oss av gruppintervjuer och mer gå på djupet istället för att enbart få den generella informationen, som hade blivit mer ytlig. Sammanlagt gjorde vi fyra gruppintervjuer. Det är möjligt att få fram attityder via enkät, vi såg flera exempel på sådana enkäter, men det är som sagt svårt att få någon djupare förståelse när det handlar om att fylla i kryss under olika svarsalternativ.

Gruppintervjuer är däremot ett exempel på den kvalitativa metoden. Den kännetecknas av ett jag-du förhållande mellan forskare och informant. Det typiska är att man får ”många upplysningar om få undersökningsenheter” (ibid., s 82), d.v.s. man kan gå mer på djupet, se om man uppfattat svaret rätt och be informanten att utveckla det vidare tills man tycker sig ha fått en förståelse. Den kvalitativa metod som vi använde oss av, är den som Bell (2000) kallar för den fokuserade intervjun. Den fokuserade intervjun innebär att intervjun har en viss struktur, det är vissa teman som ska gås igenom. Svarspersonen får jämförelsevis mycket frihet inom de gränser som strukturen utgör. När man ställer sina frågor, lämnar man samtidigt utrymme för informanten att prata omkring frågorna och de tankar som väcks. Man ställer alltså öppna frågor. Detta har sin fördel då man undviker att påverka informanten att svara på ett visst sätt. Vidare gör det att intervjun mera liknar ett vanligt samtal (ibid.).

Vi använde oss av denna metod i gruppintervjuerna. Wibeck (2000) kallar sådana typer av gruppintervjuer för fokusgrupper. Man samlas i en mindre grupp och diskuterar kring de ämnen eller frågor som forskaren har. Halvorsen (1998) menar att en fördel med gruppintervjuer är att deltagarna kan säga emot varandra och även komplettera varandra. Detta tänkte vi att kunde ge oss ännu djupare information kring våra frågeställningar. Vidare tänkte vi att en gruppintervju skulle ge en mer avslappnad stämning, än att ha enskilda intervjuer. Enskilda intervjuer skulle dessutom ta för mycket tid i anspråk. Vi är även medvetna om att det finns nackdelar med den metod vi valt. I en grupp är det möjligt att alla personer inte kommer till tals, och att en del inte vågar ge uttryck för sin åsikt. Vidare kan den så kallade intervjuareffekten uppstå d.v.s. att intervjuarens personlighet påverkar svaren. Mer om detta i diskussionen om tillförlitlighet.

Den information vi använt oss av i vårt forskningsarbete består av primärkällor i form av fyra gruppintervjuer. Vi hade förberett frågor inom de tre olika frågeställningsområdena (se intervjuguide, bilaga 1). När vi ställde frågorna kunde det bli en diskussion utifrån dem, men i de fall det inte blev någon diskussion gick vi vidare till följande frågor. För det mesta höll vi oss till den ordningen vi hade på frågeställningsområdena i guiden, medan frågorna inom varje område kunde variera i ordning allt eftersom det passade att ställa

dem. I samtliga intervjuer spelade vi in ljudet med en videokamera, där linsen var täckt. Detta valde vi att göra då det rör sig om mycket information, och vi var rädda att missa viktigt information annars. Intervjuerna tog ca 45 minuter i genomsnitt.

2.2 Tillförlitlighet

Validitet är ett annat ord för giltighet eller relevans. Det handlar om i hur hög grad man samlar in data som är relevanta för problemställningen, med andra ord om man verkligen undersöker det man tänkt att man ska undersöka (Socialhögskolan, Lund). I vår studie undersökte vi ungdomars attityder till alkohol och narkotika. Vi valde att göra detta i fokusgrupper, och tror att vi uppnått en hög validitet utifrån vårt syfte, då vi mer på djupet kommit å ungdomars attityder.

Reliabilitet innebär hur pålitliga mätningarna är som man gjort. Om man har hög reliabilitet betyder det att oberoende mätningar kommer att ge i det närmaste samstämmiga resultat (Halvorsen, 1998). När man bygger sin studie på intervjuer får man vara medveten om att det är en subjektiv teknik, och att det därför finns stor risk för skevheter. Det är svårt att undvika det, men om man är medveten om problemet och försöker att kontrollera sig själv hur man ställer frågorna, kan man minska sådana effekter (Bell, 2000). För att försöka undvika detta problem, hade vi noggrant valt ut våra frågor som skulle ha en öppen karaktär. Det hände dock att vi råkade ställa några ledande frågor när vi ville utveckla svaren, och då är ju risken större att man leder in informanterna på ett visst spår.

Halvorsen (1998) talar om intervjuareffekten som ett problem vid intervjuer. Intervjuarens personlighet och sätt att arbeta har påverkan på resultatet. Intervjuareffekten kan innebära att informanten svarar det han/hon tror att intervjuaren vill höra, eller att han/hon vill ge ett gott intryck och verka kunnig. I speciellt en av grupperna fick vi känslan av att enbart de som trodde sig ha allmänt accepterade attityder kring ämnet uttryckte sina åsikter, medan någon satt helt tyst och möjligen inte gav uttryck för vad han/hon egentligen tyckte. Detta kan ha berott på intervjuareffekten, att gruppen bara ville förmedla det de trodde vi ville höra. Det kan också bero på att det varit

en för stor grupp, något vi återkommer till under urval. Vi ville dock att allas åsikt skulle komma fram, och frågade många gånger om de andra också tyckte likadant. Detta gjordes försiktigt och inte påvingande, då gruppintervjuerna byggde på frivillighet; vi ville inte tvinga någon som inte ville prata. Samtidigt då vi ställt denna fråga, har vi valt att tolka det som att de som förblev tysta stämde in i vad som sagts. I de flesta grupper upplevde vi det som att det var ett öppet klimat, där man vågade säga vad man tyckte.

Langlet (1980) tar även upp vissa problem som gäller just attitydundersökningar. Ett problem som han nämner är att den uttryckta attityden inte alltid stämmer överens med personens handlingar. En person handlar alltså på ett annat sätt än vad man skulle kunna tänka sig att hon/han skulle göra utifrån hennes/hans attityder. Vår ambition är inte att undersöka huruvida ungdomarnas attityder stämmer överens med deras handlingar, men det är ändå bra att känna till att det kan råda en diskrepans däremellan.

Med underlag av ovanstående information är det möjligt att reliabiliteten kan ha påverkats i negativ riktning. Om man skulle ha gjort samma undersökning ett halvår senare är det inte säkert att man skulle få samma resultat. Om man dessutom hade intervjuat andra grupper är det mycket möjligt att resultatet skulle ha sett annorlunda ut. Materialet kan följaktligen inte ses som representativt för samtliga ungdomar i gymnasiet årskurs två, Hässleholms kommun, och det går inte att dra några generella slutsatser om ungdomars attityder. Vi tycker ändå att det är en värdefull information att ta del av, som ger en viss insikt i hur ungdomar idag tänker kring alkohol och narkotika.

2.3 Urval

Det första kriteriet vi satte upp i vårt urval, var att ungdomarna skulle vara minst 17 år. I årskurs ett finns det både de som är 16 och 17 år. Vi valde därför att vända oss till årskurs två. Skälet till att vi valde den åldern, beror på att debutåldern för att testa narkotika ligger på 17 år enligt CAN (2004), och i vår studie ville vi undersöka attityder både kring alkohol och kring narkotika. Vi antog därför att yngre ungdomar inte kommit i kontakt med narkotika i samma utsträckning, och därför inte heller skulle kunna diskutera något djupare kring det. I de fyra grupper vi intervjuade var det sammanlagt 25 elever, 11 tjejer

och 14 killar. De flesta fyllde 18 år under detta år, men där var även tre personer som var 19 år och en som var 20 år.

Vår undersökning var en så kallad stickprovsundersökning, där endast en liten del av den definierade undersökningsgruppen (gymnasieungdomar i årskurs två Hässleholm) kom ifråga. Som tidigare nämnts kan denna grupp inte anses representativ. Halvorsen (1998) menar att ”Ju större urvalet är (...) desto större är sannolikheten för att urvalet liknar populationen när det gäller olika egenskaper.” (s.96). Samtidigt anser vi att det storleksmässiga urval vi gjort är rimligt för en 10-poängs uppsats, och att det kan bli tidsmässigt svårt att hinna med mer med den metod vi valt.

Vidare är vårt urval ett icke-slumpmässigt urval eller styrt urval. Vi kontaktade biträdande rektorn på den ena skolan och studierektorn på den andra. De i sin tur slussade oss vidare till lämpliga kontakter. På den ena skolan gick studierektorn själv till en klass under lektionstimma, och undrade om en grupp med tjejer och en grupp med killar kunde tänka sig att ställa upp. Där var det studierektorn som avgjorde vilket gymnasieprogram han tyckte att vi skulle ta. På den andra gymnasieskolan hänvisades vi vidare till kuratorn, som tillsammans med oss försökte välja ett program som kunde vara någorlunda representativt. Vårt krav var att det skulle vara en killgrupp och en tjejgrupp från varje skola.

Vidare hade vi blivit rekommenderade att ha grupper om sex till åtta personer i varje. I två av grupperna hade vi sex deltagare, i en åtta och i en fem. Varför det bara var fem i en grupp beror på att det i den ena klassen bara fanns fem tjejer. En tjej var tvungen att lämna gruppen på grund av andra ärenden, så en stor del av tiden var det endast fyra tjejer. Detta gjorde inget märkte vi, då det visade sig bli ett väldigt gott samtalsklimat ändå. Vi kan däremot känna oss mer tveksamma till att ha större grupper när man ska samtala om ämnen som attityder i den åldern. I någon grupp fungerade det bra, i någon annan lite mindre bra, där vi fick känslan av att alla inte stämde in helt med det som sades, men att de ändå inte sa emot. Om det är en större grupp är det större risk att man inte vågar ge uttryck för sin egen åsikt.

2.4 Etiska överväganden

Våra intervjuer bygger på frivillighet. Vi frågade alltid om det gick bra att vi spelade in intervjun, vilket samtliga gav sitt samtycke till. Vi har spelat in intervjun med hjälp av en videokamera, där endast ljudet togs upp medan linsskyddet satt på. Det som framkom i intervjuerna har behandlats konfidentiellt och kommer att förstöras efter sammanställningen av intervjuerna. Vi har garanterat deras anonymitet och benämner dem endast som kill- respektive tjejgrupp.

2.5 Transkribering och analys av intervjuer

Vi har valt att skriva ner det väsentligaste ur svaren från samtliga intervjuer. Vi har försökt att föra samman de båda tjejgruppernas svar till en tjejgrupp, och de bägge killgruppernas svar till en killgrupp. I de fall då svaren skiljer sig åt i gruppen för samma kön, har vi talat om vad den ena tjejgruppen eller den ena killgruppen anser. Där tjej- och killgrupperna inte skiljer sig åt, har vi fört samman deras svar. Vi har gjort en sammanfattning av de svar vi fått, och endast tagit med en del citat som vi anser är representativa för samtliga svar. De svar vi fått som vi valt att citera har omvandlats från talspråk till skriftspråk.

I presentationen av det empiriska materialet har vi utgått från varje frågeställningsområde, och efter svaren har analysen följt direkt. Analysen inleds med en kort sammanfattning av det viktigaste resultatet från empirin, och jämförs ofta med tidigare forskning. Vi är medvetna om att vår uppsats stödjer sig på en kvalitativ studie, medan tidigare forskning innehåller många uppgifter från CAN, vilket är en kvantitativ studie. Trots detta har vi alltså försökt att jämföra resultaten där emellan, för att se om de nationella värdena skiljer sig till stor del från våra resultat. Tjej- och killgruppernas svar har vi sedan tolkat utifrån teorier presenterade i kapitel 6.

2.6 Fortsatt framställning

I den fortsatta framställningen av uppsatsen ges det först en presentation av tidigare forskning utifrån ungdomarnas konsumtion och attityder till alkohol och narkotika. Därefter följer en kort sammanfattning av alkohol- och narkotikapolitiken, där

lagstiftningen också presenteras. Sedan ges det en presentation av de olika teorier vi använt oss av i analysarbetet. Därpå följer själva presentationen och analysen av intervjuerna. Där tar vi stöd av de teorier och den tidigare forskning som finns i föregående kapitel. Efter det följer en sammanfattning av resultatet, samt en slutdiskussion.

3 TIDIGARE FORSKNING

I detta kapitel presenteras fakta kring ungdomars alkohol- och narkotikakonsumtion och kring ungdomars attityder till alkohol respektive narkotika. Vi har till stor del utgått från tidigare forskning som Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) utfört. CAN publicerar årligen ett sammandrag om hur utvecklingen av alkohol- och narkotikasituationen hos ungdomar (16 – 24 år) ser ut i Sverige. Deras undersökningar bygger på en kvantitativ metod, i form av enkätundersökningar. I detta kapitel presenteras även en kvalitativ studie kring hur föräldrars attityder till droger påverkar barnens.

3.1 Alkoholkonsumtionen i Sverige under senare delen av 1900-talet

Alkoholen är vår vanligaste drog och den används i alla åldrar, från tidigt tonår och uppåt. Alkoholkonsumtionens utveckling i Sverige har påverkats av den ökade levnadsstandaren efter kriget, och av effekterna av alkoholpolitiken. Olika drogtränder har utspelat sig under den här perioden, något som framför allt ungdomar lätt har tagit till sig. På 1970-talet rådde den så kallade flumkulturen, med hög konsumtion av alkohol (Johansson och Wirbing, 1999) 1976 uppgick årskonsumtionen av alkohol till nästan 8 liter 100 % alkohol per invånare, 15 år och äldre (CAN, 2002). Under 1980-talet ersattes sedan flumkulturen med en kultur av att leva sunt och nyktert. Detta resulterade i att årskonsumtionen av alkohol minskade till 6 liter 100 % alkohol per invånare 15 år och däröver. Det är en storleksordning som genomsnittsbefolkningen mer eller mindre har hållit sedan dess (ibid.). 1990-talet är det årtionde som alkoholen återigen fick en större roll, främst hos tjejerna, som ökade sin alkoholkonsumtion (Johanson och Wirbing, 1999).

3.2 Ungdomars alkoholkonsumtion

Den genomsnittliga debutåldern för alkohol ligger på 13-14 år. Konsumtionen av alkohol är lägst bland de som är upp till 16 år, för att nå en topp bland de som är 21-22 år, för att sen falla något (CAN, 2004).

Ungdomar utvecklar relativt snabbt en tolerans för alkohol, vilket leder till att de kan dricka större mängder. När tjejer och killar dricker lika stor mängd alkohol, resulterar det i att tjejerna blir snabbare berusade. Detta beror på att killar ofta har större kroppsvikt och mer vatten i kroppen, vilket alkoholen blandas ut med. Vid lika stor mängd alkohol hos killar och tjejer, är därför tjejerna utsatta för högre risk vad gäller kroppsliga skador (Johansson och Wirbing 1999).

Ungdomarnas konsumtion av sprit, vin, starköl, folköl och alkoläsk/cider, är i följande stycke omräknat till 100 % alkohol. 1994 uppgick killarnas årskonsumtion till 5,7 liter 100 % alkohol, medan tjejernas uppgick till 2,7 liter. 2003 hade värdena stigit till 7,1 liter för killarna och 3,3 liter för tjejerna. Killarna dricker alltså lite mer än dubbelt så mycket som tjejerna. Samtidigt kan man se att den totala årskonsumtionen ökar i samma omfattning hos både tjejer och killar. Killarnas årskonsumtion av alkohol består år 2003 av 50 % starköl, 20 % starksprit, och resterande del av folköl och alkoläsk/cider. Tjejernas årskonsumtion har blivit jämnare fördelad mellan de olika dryckerna under åren. 1994 bestod deras årskonsumtion till hälften av starköl/folköl. Det ska jämföras med deras årskonsumtion 2003 där var fördelat enligt följande: 25 % starköl, 25 % vin och 25 % alkoläsk/cider, 20 % sprit och resterande del folköl. Den stora förändringen kom när alkoläsk/cider introducerades. Då ändrade alltså tjejerna sitt dryckesmönster från starköl/folköl till dessa drycker istället. Andelen högkonsumenter, vilket innebär att man dricker 8 liter eller mer 100 % alkohol per år, har ökat främst bland tjejerna mellan 1994-2003. Bland tjejerna har det ökat från 6 % till 10 % och bland killarna från 22 % till 31 % (CAN, 2004).

Det är fler tjejer (11 %) än killar (8 %) som uppger att de aldrig dricker alkohol. Detsamma gäller för nästa kategori som konsumerar alkohol en gång per månad eller

mindre. Det är hela 45 % av tjejerna som uppger det och 35 % av killarna. När sen konsumtionen ökar till två till fyra gånger per månad är det fler killar än tjejer (47 % respektive 39 %). Majoriteten av ungdomarna konsumerar alltså alkohol en till fyra gånger per månad. Det är endast några få som dricker två till tre gånger eller mer per vecka, 5 % av tjejerna och 9 % av killarna (ibid.).

3.3 Ungdomars attityder till alkohol

CAN visar i sin rapport från 2004 vilka attityder ungdomarna har till alkohol. Det framkommer att ungdomars attityder till alkohol blivit lite mer liberal. Utifrån CAN:s resultat kan man dra slutsatsen att killarnas attityder i allmänhet är liberalare än vad tjejernas attityder är. Hela 47 % av killarna ansåg att vi hade för många förbud kring alkoholen, endast 36 % av tjejer ansåg det. När det gäller att sänka åldersgränsen för systemet till 18 år är det jämnare mellan killarnas och tjejerna attityder. 44 % av killarna och 40 % av tjejerna ansåg att åldersgränsen skulle sänkas till 18 år. Majoritet av båda könen var nöjda med den åldersgräns som vi har.

3.4 Ungdomar och narkotikakonsumtion

I Sverige är allt bruk av narkotika, som är icke-medicinskt, illegalt enligt lagstiftning. All konsumtion av narkotika klassas därför som missbruk. I själva verket finns det en stor spännvidd av olika slags konsumtion av narkotika, alltifrån att testa på vid något enstaka tillfälle till att använda det dagligen (Johansson, Wirbing, 1999). Enligt CAN (2004) har 54 % av ungdomarna svarat att de tycker det är lätt att få tag på narkotika i sin närmiljö. År 1994 var det 7 % av killarna och 2 % av tjejerna som hade prövat narkotika någon gång (CAN, 2002). Undersökningar visar på att det därefter skett en kontinuerlig ökning, och att år 2003 var killarna uppe i 20 % och tjejerna 14 % (CAN, 2004). Så vi ser att det har ökat en hel del sedan dess. Erfarenheten av narkotika är störst bland killarna, framför allt bland de äldre. Vidare är det vanligare i befolkningstäta områden, som t.ex. Malmö, Göteborg och Stockholm. Debutåldern för narkotika ligger på 17 år. De flesta som testar på narkotika (95 %) använder cannabis. Därefter kommer amfetamin och ecstasy med cirka 20 % vardera. Heroin var det endast någon enstaka procent som hade prövat. Andelen som prövat ecstasy har ökat från 5 till 21 %. Enligt CAN (2004) går det att se

tydliga utvecklingstrender sedan 1994, dels den ökade erfarenheten av narkotika hos båda könen och dels att erfarenheten av ecstasy ökat bland dem som använder narkotika (ibid.).

3.5 Ungdomars attityder till narkotika

I CAN:s rapport 2004, framkommer det att majoriteten av ungdomarna fortfarande har en mycket kritisk attityd till narkotika, trots att det skrivs mycket om att deras inställning är mera liberal. Skillnaderna mellan könen är relativt små, men tjejernas attityder till narkotika har en restriktivare linje än vad killarna har. Hela 76 % av tjejerna och 72 % och killar ansåg att narkotikaanvändningen skulle öka kraftigt om narkotikan avkriminaliserades, och 90 % av både tjejer och killar tog avstånd från att det skulle vara tillåtet att använda hasch. Av de 10 % som var för att man skulle få använda hasch, fanns det en tydlig könsskillnad. Det var dubbelt så många killar som tjejer som tyckte att hasch skulle vara tillåtet. I CAN:s rapport 2002 menar man att då fler ungdomar experimenterar med narkotika, borde det innebära att attityderna till det ändrats: ”När ungdomar experimentella bruk av narkotika förändras, speglar detta sannolikt en generellt förändrad inställning till droger” (CAN, 2002, s 117). Som tidigare redogjorts för, har det antal ungdomar som experimenterat med narkotika ökat mycket sedan 90-talet. Slutsatsen man skulle kunna dra utifrån ovanstående citat, är att det i sådana fall borde motsvara en attitydförändring i en mer liberal riktning hos en del ungdomar. Denna attitydförändring verkar man inte helt ha kommit åt via sina undersökningar. Just när det gäller attitydmätningar har vi tidigare påpekat i uppsatsen att en persons attityder inte alltid stämmer överens med hans/hennes handlingar. Man kan säga att man har vissa attityder, men ändå handla på ett annat sätt (Langlet, 1980).

3.6 Ungdomars bedömning av farlighet/risker vid konsumtion av alkohol och narkotika

Nytt med CAN:s undersökningar (2004) är att ta reda på vad ungdomarna anser om det finns några risker/farligheter med att konsumera alkohol och narkotika. Ett preparats risk/farlighet ”... kan omvärderas, varefter man gör nya erfarenheter” (s 80). CAN nämner att i USA har man kunnat se hur själva förbrukningen av olika narkotiska

preparat har sjunkit, när man har upplevt att bruket av dem varit farligt. I undersökningen kom man fram till att tjejer i en något högre grad än killar menade att olika slags konsumtion av narkotiska preparat och alkohol utgör olika mycket risk/farlighet.

När det gällde narkotikapreparat, fick ungdomarna markera från 1 till 4 hur farligt de ansåg att något var, där 4 var farligast. Resultaten visade ett medelvärde i risk/farlighet för tjejer respektive killar. När det gällde att pröva marijuana/hasch 1-2 gånger, fick killarna ett medelvärde på 2,3 och tjejerna 2,6. När det gäller att pröva amfetamin 1-2 gånger blev medelvärdet 2,8 för killar och 2,9 för tjejer. När det gällde att testa ecstasy ett par gånger kunde man urskilja att de ansåg att en större risk förelåg, 3,0 för killarna och 3,2 för tjejerna. Vid regelbunden användning av ovanstående preparat fann både killar och tjejer att riskerna/farligheten ökade. Deras värde steg till cirka 3,9 för killarna och ungefär till 4,0 för tjejerna vid en sammanslagning av samtliga preparat.

Om man tittar vidare på alkoholen fann man att ungdomarnas bedömning av risk/farlighet steg med en tätare konsumtion, men värdena låg närmare varandra vid låg och hög konsumtion jämfört med narkotikan. När det gällde att konsumera 5 glas öl eller vin eller mer varje lördag, bedömde killarna att risk/farlighet låg på 2,7, medan tjejerna bedömde att den låg på 2,9. Om man istället drack 1-2 glas öl eller vin nästan varje dag, blev resultaten 2,8 för killar och 3,1 för tjejer. Det verkar som att ungdomar anser att det ändå är rätt så farligt att konsumera alkohol, och att det är något farligare om man konsumerar nästan dagligen.

3.7 Ungdomars attityder till droger avhängiga av föräldrars attityder

Ulla Marklund (i Ramström, 1987) har gjort en kvalitativ undersökning kring ungdomars alkoholvanor och attityder till alkohol. Marklund kom fram till att det fanns ett starkt samband med föräldrarnas bjudvanor av alkohol till ungdomarna och ungdomarnas dryckesvanor. Föräldrarnas syfte med att bjuda ungdomarna på alkohol i hemmet var att de ville lära sina ungdomar hur man förhåller sig till alkohol. Det resulterade i att nästan hälften av dem som blev bjudna på alkohol hemma, blev storkonsumenter av alkohol. Det framkom även att föräldrarnas attityd till drycken påverkade ungdomars konsumtion. Om

föräldrarna hade en positiv attityd, ledde det till högkonsumtion bland ungdomarna. Ungdomarna kan ha sina föräldrar som förebilder, och gör då som de gör.

En annan viktig del i ungdomarnas konsumtion beror på vilken roll alkoholen spelar i hemmet. Alkoholen kan där få en kompletterande roll vid fester, eller som en måltidsdryck som intas i måttliga mängder, eller som en avgörande roll i det sociala livet. Om alkoholen spelar en stor roll i hemmet, kan det leda till att man som förälder förmedlar att det inte går att ha kul utan alkohol. När föräldrar har en rätt liberal hållning till alkohol, överför de ett allmänt drogpositivare synsätt till ungdomarna. Detta kan i sin tur leda till att ungdomarnas attityder blir mer positiva till både alkohol och narkotika trots att föräldrarna bokstavligen tagit avstånd från all användning av narkotika. Ramström (1987) jämför hasch och alkohol, och visar på att de har gemensamma drag då de båda bl.a. påverkar psyket. Dessa droger är sällskapsdroger som innebär att man gärna konsumerar dem med gänget, men även i sin ensamhet i takt med att bruket har avancerat. Ramström (1987) tar även upp att alkoholen är gömd bakom intresset för narkotikan. Han menar att alkohol, precis om narkotika, är ett beroendeframkallande gift, vilket en person lätt kan utveckla ett beroende till.

4 POLITIK OCH LAGSTIFTNING

I detta kapitel ges en kort presentation över hur den politik och lagstiftning som gäller alkohol och narkotika, har utvecklats i Sverige över tid. Själva politiken utgör ingen central läsning för uppsatsen, men syftar enbart till att ge läsaren en helhetssyn och förståelse över utvecklingen inom detta område i Sverige.

4.1 Alkoholpolitik och alkohollagstiftning

1860 infördes en ny tillverkningsförordning i Sverige, som satte stopp för husbehovsbränning. 1905 beslutades det att all brännvinsförsäljning skulle ske under ett särskilt bolag som skulle stå under statlig kontroll, vilket så småningom blev Systembolaget. Med tiden fick Systembolaget även monopol på vinförsäljningen. 1919 infördes den s.k. motbokskontrollen som innebar att man endast fick handla en viss

mängd alkohol, och köpen noterades i motboken. 1955 avskaffas motboken (CAN, 2002). Detta ledde till att vi under 1960-talet hade en ganska liberal alkoholpolitik. Med tiden uppstod det dock en motreaktion mot den liberala hållningen, vilket ledde till man 1977 återgick till en mer restriktiv alkoholpolitik. Den restriktiva alkoholpolitiken har bland annat inneburit att staten har reglerat tillverkning av alkoholhaltiga drycker via det statliga partihandelsbolaget AB Vin- & Sprit. Staten har också reglerat handel med alkoholhaltiga drycker via detaljhandel genom det statliga Systembolaget AB (Elmér, 1991).

Den restriktiva linjen har man lyckats hålla ända fram till inträdet i EU. Efter inträdet har den svenska alkoholpolitiken sakta börjat falla i sönder (Romanus, 2004). Bland annat har Sverige fått avveckla sitt tillverkningsmonopol på spritdrycker, då vin och sprit betraktas som handelsvaror och på så vis måste omfattas av den fria rörligheten för varor (Enquist, 1994). Systembolaget har vi däremot fått behålla under förbehåll att vi inte diskriminerar importerade varor och gynnar svensktillverkade (Romanus, 2004). Sedan den 1 januari 2004 har det blivit möjligt att som privatperson föra in stora mängder alkohol i landet. Införselkvoterna ligger på 10 liter starksprit, 20 liter mellanprodukter (starkvin där alkoholhalten överstiger 15, men inte 22 volymprocent) 90 liter vin och 110 liter öl. Det går att införa mer om man ska ha det för privatbruk (Tullverket, 2004).

Den nuvarande alkoholpolitiken har som mål ”att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar” (Nationellhandlingsplan för att förebygga alkoholskador, 2001, s 38). Det målet ska uppnås genom en sänkning av den totala alkoholkonsumtionen, och genom att man vidtar åtgärder mot skadliga dryckesbeteenden. Detta vill man uppnå bland annat genom att förmå framför allt yngre människor att dricka mindre alkohol. Man vill även verka för att det ska finnas vissa tillfällen som ska vara helt alkoholfria, t.ex. under uppväxten, under graviditet, i trafiken och på arbetsplatsen (ibid.). Systembolaget kan genom sitt kvarvarande monopol begränsa totalkonsumtionen genom att reglera tillgången och tillgängligheten på alkoholhaltiga drycker. Tillgängligheten reglerar man genom att Systembolagen endast finns på vissa ställen och har begränsade öppettider. Tillgången har man kunnat reglera genom att ha särskilda alkoholskatter, vilket lett till att

priset blivit högt. I samband med att det numer har blivit möjligt att föra med sig in stora mängder alkoholhaltiga drycker som privatperson, och det dessutom är mycket lägre priser utomlands, så har det satts en hård press på priserna. Det finns fortfarande möjlighet att ha höga alkoholskatter, men i princip blir det omöjligt om Systembolaget ska kunna fortleva. Alltså kommer det troligtvis att medföra att alkoholskatterna måste sänkas så att priserna ligger på europeisk nivå (Romanus, 2004). Det kan därför tänkas bli svårt för Systembolaget att fungera som ett redskap i att begränsa totalkonsumtionen.

Enligt alkohollagen är det förbjudet att tillverka egen alkohol eller att smugla alkohol. Försäljning av alkoholhaltiga drycker ska ske genom Systembolaget och restauranger med särskilt tillstånd. För att inhandla alkoholhaltiga drycker måste personen ha uppnått en ålder av 20 år på systembolaget och 18 år på restaurang. Man försöker att göra det svårare för minderåriga att få tillgång till alkohol genom alkohollagstiftningen, där det sägs att den som är minderårig inte får inneha alkohol och inte heller bli bjuden på alkoholhaltiga drycker (Alkohollagen 1994:1738).

4.2 Narkotikapolitik och narkotikalagstiftning

När det gäller narkotikapolitiken har man gått från att ha en rätt liberal syn, till en mycket restriktiv. 1968 infördes narkotikastrafflagen, som kom att omfatta tillverkning, försäljning, överlåtelse och innehav av narkotika. Det var möjligt att göra underlåtelse av åtal, om det endast var för eget bruk och i småmängder. 1980 skärptes åtalsunderlåelsen eftersom det hade försvårat möjligheterna att komma tillrätta med detaljhandeln. Inte förrän 1988 kriminaliserade man bruk/konsumtion av narkotika, men endast böter kunde utdömas i straffskalan. 1993 infördes fängelse i högst 6 månader för eget bruk (CAN, 2002).

Målet med vår nuvarande narkotikapolitik är att nå fram till ett narkotikafritt samhälle. Insatserna inom narkotikapolitiken skall riktas mot tillgång och efterfrågan på narkotika. Man vill verka för att minska nyrekrytering till missbruk, och för att få fler missbrukare att sluta med sitt missbruk. Narkotikapolitiken bygger på att människor har rätt till ett värdigt liv i samhället, och man vill genom den slå vakt om den enskildes behov av trygghet och säkerhet (Nationell narkotikahandlingsplan, 2002).

Ute i Europa hörs det högljudda krav på legalisering av narkotika. På vissa håll är legaliseringsrörelsen mycket välorganiserad och utrustad med starka ekonomiska resurser. När det gäller legalisering av narkotika är det främst de lätta preparaten, t.ex. hasch och marijuana, som man vill legalisera. Man menar att de inte är lika beroendeframkallande som andra narkotiska preparat, och att skadeverkningarna är obetydliga. Denna legaliseringstrend återfinns även i Sverige, men det är ett färre antal människor som driver den. (<http://www.riksdagen.se/debatt>). Eva Goës, riksdagsledamot för miljöpartiet de gröna, tar på sin hemsida (http://.itv.se/mp_hsand/eva/f90.htm) upp vad som händer inom europaparlamentet. Den sidan kan vara vinklad utifrån miljöpartiets politiska synsätt, men det bör finnas trovärdighet och sakkunskap i frågan då sidan är skriven av en riksdagsledamot. I europaparlamentet har det kommit ett förslag från en nederländsk representant, där medlemsländerna uppmanas att tillåta lättare droger, att tunga missbrukare skall få ut narkotika på recept, samt att EU ska verka för att avkriminalisera konsumtion av illegala droger, och verka för en reglerad handel och produktion av cannabis. Goës påpekar att varje gång som europaparlamentet röstar om sådana frågor, får de drogliberala ett allt starkare fäste. Drogpolitiken är dock en nationellt betingad fråga, där varje medlemsland själv avgör. Även om man inte skulle ändra den svenska narkotikalagstiftningen, skulle det påverka oss i allra högsta grad. Det skulle bland annat innebära minskade befogenheter för tullen, vilket leder till att de skulle få svårt att stoppa smuglingen.

5 TEORETISKA PERSPEKTIV

Nedan följer en presentation av teorier kring bildandet av genus och identitet. I samband med avsnittet om identitet kommer även gruppens betydelse att belysas.

5.1 Bildandet av genus

5.1.1 Kvinnans förändrade roll i samhället under 1900-talet

Under 1800-talet började den industriella utvecklingen att ta fart. Detta ledde till att många familjer flyttade in till städerna. Det var mannens uppgift att delta i produktionen och försörja familjen, medan kvinnan skulle ta hand om hushållssysslorna och familjen.

Hennes roll var att vara moder och hemmafru (Stahlman, 1998). Vidare sågs kvinnan som moralens och familjens väktare. Hon förväntades att vara skötsam och att dessutom ha en aktiv roll i att begränsa mannens alkoholkonsumtion. Det sågs som kvinnligt att ta avstånd från alkohol, och på så vis skydda familjen. Om en kvinna bröt mot dessa normer och drack som männen, sågs hon som en berusad hora och ansvarslös (Lalander, 1998). Det var alltså klart skamligt för en kvinna att dricka alkohol.

Småningom under 1900-talet kom kvinnans position i samhället att ändras till att bli mer och mer jämlik mannens. Hon fick rösträtt, blev myndig och fick rätt att gå i högre utbildningar. Vidare tog hon sig ut i arbetslivet och fick en egen ekonomi (Stahlman, 1998). Allt sedan hennes inträde på arbetsmarknaden, är det inte längre mannens uppgift att ensam försörja familjen, utan de bidrar ofta gemensamt med det. Många gånger är det t.o.m. nödvändigt att både mannen och kvinnan arbetar för att kunna försörja familjen. För många universitetsstuderande kvinnor har arbete och karriär numer blivit viktiga värden, och de är inte på samma sätt beroende av mannen längre (Stainton & Rogers, 2002).

Stainton & Rogers (2002) tar upp andra förändringar som sker kring definitionerna om kvinnligt och manligt. De lyfter bl.a. fram det som en del i USA börjat benämna för den tredje vågens feminism, vilket innebär en stor förändring mot tidigare. Under 1900-talet har det följt olika vågor av feminism. Den första vågens feminism handlade bl.a. om att kvinnor skulle få lika medborgerliga rättigheter som männen. Den andra vågens feminism handlade bl.a. om att kvinnans rätt till sin egen kropp, där man ville legalisera abort. Det handlade även om effekterna av köns- och genusstereotyper, med mera. Medan de två första vågornas feminism främst berörde akademiker och politiskt engagerade, har den tredje vågen även kommit att ta sig in i popkulturen, inom media och i synnerhet inom musik. Denna feminism symboliseras av kvinnor som tar upp starka polemiska ämnen inför publik. Ett exempel på senare tiders feminism är artister som Madonna, m.fl., som i sitt framträdande kan vara uttalat sexuella, frispråkiga, ibland på ett aggressivt sätt. De förknippas fortfarande med kvinnlighet, något som varit omöjligt en bit tillbaka i tiden. Denna senare tiders feminism, går även under benämningen girl power (ibid.).

Det har alltså skett en enorm samhällsförändring under 1900-talet, där kvinnan fått en helt annan position, och vi lever i en helt annan kultur idag. Lalander (1998) menar att alltsedan kvinnan fick en större frihet i samband med inträdet på arbetsmarknaden, har det könsrollsbundna drickandet börjat luckras upp. Som vi tidigare sett har tjejers alkoholkonsumtion ökat påtagligt, och de berusar sig oftare. Hilde (i Johansson och Wirbing, 1999) menar att det kan ses som en förändring av könsnormerna för vad som kan förväntas och accepteras för tjejer respektive killar när det gäller alkoholkonsumtion och berusning. De tidigare definitionerna av vad som är kvinnligt och manligt är alltså under förändring. Det anses dock fortfarande mer skamligt att vara en missbrukande kvinna än en missbrukande man (Leissner, 1997).

5.1.2 Bildandet av genus utifrån ett psykologiskt synsätt – social inlärningsteori

Genus handlar om hur kvinnligt och manligt konstrueras (Fagrell, 2000). Utifrån föregående avsnitt har vi sett att mycket av det som ansågs vara förknippat med egenskaper av kvinnlighet, förändrats påtagligt under 1900-talet. Det verkar som att den kulturella miljön man är en del av har en stor betydelse för utvecklandet av speciella manliga eller kvinnliga egenskaper. En del hävdar däremot att typiskt kvinnliga och manliga egenskaper till större del är bestämda av det genetiska arvet. Det finns troligen ingen egenskap som helt och hållet är nedärvd eller helt och hållet är påverkad av miljön. Det är alltså en fråga om hur stor roll arv respektive miljö spelar för skapandet och utformandet av oss som kvinnor och män (Stahlman, 1998). Klart är i alla fall att det sammanhang man lever i påverkar bildandet av kvinnliga och manliga egenskaper som vi sett ovan. Fagrell (2000) menar att det som kan anses som kvinnligt eller manligt är knutet till tid och rum. Det förändras alltså om den kulturella miljön förändras.

En teori kring bildandet av genus är social inlärningsteori. Social inlärningsteori har utvecklats ur behaviorismen. Enligt behaviorismens sätt att se det lär sig barn sin könsidentitet genom bl.a. positiv förstärkning. Om det är en flicka uppmuntras hennes kvinnliga beteende med gillande från omgivningen, medan hennes okvinnliga beteende ignoreras. På så vis kommer troligen det okvinnliga beteendet att upphöra efter hand,

medan det kvinnliga beteendet lärs in (ibid.). Inom social inlärningsteori tror man inte att beteenden styrs på ett mekaniskt sätt av positiva och negativa förstärkningar. Man går lite längre och betonar även människans inre processer. Enligt Banduras (i Eysenck, 2000) uppfattning påverkar inte enbart belöningar och bestraffningar beteendet, men även människans åsikter och förväntningar spelar in. Detta innebär att man inte blint följer positiva och negativa förstärkningar från andra människor, utan man har en egen åsikt om vad man vill göra. En belöning kan motivera till handling, men behöver inte leda till att man utför den. Människan lär sig vidare genom observations- och modellinlärning. Man ser huruvida en annan persons handlingar belönas eller bestraffas. Om personens handlingar belönas, är det troligare att man tar efter de beteendena (ibid.).

Enligt social inlärningsteori är könsutvecklingen en fortgående process som inte fullbordas förrän i vuxen ålder. Den kan dock alltid förändras. Barn lär sig sin könsidentitet bl.a. genom sina föräldrar. Idag har media också en central roll i barns och ungdomars liv när det gäller att agera rollmodell. Vidare lär sig barn inte enbart beteenden från vilka människor som helst, utan de är selektiva när det gäller vilka rollmodeller de väljer. Det hävdas att de tenderar att välja en rollmodell av det egna könet. Bandura (i Stainton Rogers, 2002) menade att det är socialisation, alltså miljön, främst som formar könet och inte biologin.

5.2 Ungdomstid och identitetsskapande

5.2.1 Begreppet ungdom

Vad själva begreppet ungdom innebär är något som förändras över tid och rum. Det har funnits perioder när själva "ungdomstiden" i stort sett inte existerat. (Ohlsson, 1997) I det gamla bondesamhället fanns det klara riter som markerade när man passerade från en åldersklass till en annan. När man t.ex. ingick äktenskap markerade det en övergång från ungdom till vuxen. Idag finns det inte direkt några tydliga övergångsriter, som markerar inträdet i en ny åldersklass. Det som är kännetecknande för ungdomsperioden idag är bl.a. att den blivit längre, och att gränser mellan barn, ungdom och vuxen blivit mer diffusa (Ohlsson, 1994). Att ungdomsperioden blivit längre kan bero på den förlängda

utbildningstiden. Det kan även bero på en hög ungdomsarbetslöshet. Detta i sin tur har medfört att ungdomar hållits kvar i ett beroendeförhållande till sina föräldrar (Ohlsson, 1997).

Ungdomen kan betraktas som en levnadsfas mellan barndom och vuxenhet, åldersmässigt avgränsad från dem. Det är under denna period som det pågår ett intensivt arbete med att forma en identitet (Ohlsson, 1994). Identitetsarbetet är något som pågår hela livet, men det är speciellt påtagligt under ungdomsperioden (Lalander, 1998). Marcia (i Evenshaug, 1992) talar om att de unga går igenom ett identitetsmässigt moratorium (uppskov eller anstånd). Med detta menas att de prövar sig fram med olika värderingar och intressen för att småningom finna sin egen identitet. Ramström (1987) menar att sökandet efter nya värderingar, normer och ideal är en mycket viktig del i tonårsutvecklingen. Han hävdar också att då ungdomarna hållit på med en tids experimenterande kring normer och värderingar, brukar de ofta återvända till föräldrarnas ideologiska uppfattningar.

5.2.2 Ungdomars problem vid identitetsskapandet

Ziehe (i Ohlsson, 1997) tar upp att det i det senmoderna samhälle vi lever i kan vara svårare för ungdomar att bilda sig en identitet. Orsaken till detta är bl.a. att det finns en tendens till nedbrytning av traditioner, något han benämner för kulturell friställning (Ohlsson, 1997). Detta sker bl.a. genom en ökad globalisering, ökad rörlighet och ett större utbud av livsstilar (Lalander, 1998). Den kulturella friställningen kan innebära både problem och möjligheter. Det som kan ses som en möjlighet, är att man inte längre föds in i sin identitet och lever med den under resten av livet. Istället är man fri att pröva sin identitet, förändra den, eller till och med förkasta den. Problemet som följer med den kulturella friställningen är just att identiteten inte är så förutbestämd och förutsägbar som tidigare. Det finns fler alternativ att välja mellan idag, och det är ens eget ansvar i högre grad att bygga sin identitet. Detta kan skapa osäkerhet och ångest, och leda till det som Ziehe kallar för psykisk friställning (Ohlsson, 1997). Ziehe har i sin forskning sett tendenser till uppgivenhet och tomhets känslor hos ungdomar förknippat med detta. Identitetsskapandet tycks på så vis inte ske oproblematiskt, utan kan vara förknippat med ångest och osäkerhet. Ziehe är inne på att det är speciellt svårt för ungdomar att bilda sig

en identitet idag. Även Lalander (1998) tar upp att det är ett mycket större arbete med att skapa sin identitet idag:

Identitetsskapandet torde under 1990-talet vara mer likt ett projekt än under tidigare decennier. (...) Globalisering samt produktion och kommunikation av tecken har inte stannat av, snarare tvärtom. Via MTV och Internet färdas tecken med en hastighet som aldrig tidigare. Det som är fast förflyktigas och ger upphov till nya kombinationer av tecken. På sätt och vis är denna värld både lättare och svårare att relatera till och skapa en identitet i. (s.57)

Identitet är något som skapas i relation till andra människor, vilket vi ska se närmare på i följande avsnitt.

5.2.3 Gruppens betydelse vid identitetsskapandet

Identiteten skapas i den sociala gruppen, i stor utsträckning tillsammans med personer man har en nära relation till. Under barndomen är det främst föräldrarna som har betydelse för identitetsbildandet, medan det under ungdomstiden snarare är kompisar och andra vuxna. Detta ingår som ett naturligt led i ungdomars frigörelseprocess (Lalander, 1998). Ungdomar tillbringar ofta stor del av sin tid med vänner. De får fungera både som modeller och bollplank i identitetsskapandet. Ofta bildas det stora kamratgrupper, där ungdomarna får möjlighet att pröva olika roller och experimentera med olika stilar (Erling, 2001). I gruppen finner de den bekräftelse och tillhörighet de behöver. De erhåller även identitet och status där. I ungdomsgrupper uppstår det vanligen olika krav på konformitet vad gäller attityder och beteenden, d.v.s. att man måste uppträda på ett visst sätt. Gänget tar på så vis över föräldrarnas roll som auktoritetsinstans. Konformitetrycket kan bli mycket starkt i gruppen och skapa konflikter mellan ungdomar och föräldrar (Evenshaug, 1992). Erling (2001) tar upp att det ofta råder gruppträck på hur ungdomarna ska klä sig och bete sig. Men hon menar att det inte ska ses som ett yttre tryck i första hand, utan ”snarare en inre önskan att vara lik de andra och ta del av de erfarenheter som anses värdefulla i den grupp som man tillhör.” (s.28).

Huruvida det är ett yttre tryck eller en inre önskan kan givetvis diskuteras. Säkerligen varierar det från person till person. Klart är i alla fall att det i varje grupp förekommer normer och regler för hur man ska vara, vad som är ett bra eller ett dåligt beteende. Det är

först när någon bryter mot dessa normer som de faktiskt blir synliggjorda. Vanligen anpassar man sin identitet efter den grupp man är med i utefter gällande normer. Om det skulle vara så att man endast tillåts visa en liten del av den man är i gruppen, så förtrycks ens identitet av gruppen. Man blir osäker och ofri i gruppen (Mathiason, 1994).

Fahlke (i Erling, 2001) tar upp att när det gäller alkoholbruk, är ett av de främsta skälen till att ungdomar dricker att de önskar vara en del av kamratgruppen. Utifrån det resonemanget verkar det som att drickandet ses som en norm bland många ungdomar, och att man möjligen kan hamna utanför om man inte dricker. Drickandet blir som en norm för vad som är rätt beteende. Vidare tar Fahlke (ibid.) upp att ungdomar dricker för att kunna känna sig avslappnade i gänget. Berusningen blir på så vis som ett medel för att underlätta sociala situationer.

6 PRESENTATION OCH ANALYS AV INTERVJUER

I nedanstående framställning presenteras resultatet från intervjuerna utifrån frågeställningarna. Efter svaren på varje frågeställning följer analysen av det empiriska materialet. Där görs det en jämförelse mellan killarnas och tjejernas svar, vilket analyseras utifrån teorier kring genus och identitet samt tidigare forskning.

6.1 Ungdomarnas attityder till alkohollagstiftningen

Både killarna och tjejerna ansåg att det var bra att det fanns en lagstiftning. När det gällde de olika åldersgränserna för att få handla alkohol (20 år på systemet och 18 år på puben) uttryckte de ”att det måste finnas en åldersgräns för att köpa alkohol”. Det behövdes för att inte allt för unga människor skulle kunna få köpa alkohol. Något som majoriteten av ungdomarna ville ha var en sänkning av åldersgränsen på systemet till 18 år. Detta på grund av att man blir myndig när man är 18 år, och då har rätt att ta ansvar för sitt eget liv. De ansåg att detta var dubbelmoral. Ett citat utifrån detta resultat var att ”man får dricka på puben men man kan inte gå till systemet och köpa det som man vill ha, men det är väl för att man inte ska bli så full, för vi ungdomar har ju inte råd att dricka oss stupfulla på puben.” Det var ett par tjejer som ville att åldersgränsen på systembolaget skulle ligga kvar eller höjas, för de ansåg att man inte var tillräckligt vuxen förrän vid 20

års ålder, och att man inte visste ”att kunna konsumera drycken rätt” innan dess. Samma tjejer ville även att samhället skulle höja åldersgränsen på puben så att den blev den samma som på systemet.

I alkohollagen finns det en paragraf som säger att minderåriga (de under 18år) inte får inneha alkohol. Här kom det olika svar vad det tyckte om det. Den ena killgruppen tyckte ” att det är upp till var och en att inneha alkohol, det är onödigt med en sådan lag. Det är ingen som bryr sig”. Den andra killgruppen var också inne på att lagen inte spelade så stor roll utan att det var upp till föräldrarna att ta ansvar för sina barn och för vilken attityd som de förmedlade till dem vad gäller alkohol. Tjejerna tyckte att lagen var bra, ”men den är svår att leva upp till”. ”Det måste finnas en gräns.” De tog upp att som 14-åring hade man ingen kontroll på hur man konsumerade alkohol, ”man drack tills man var helt väck.” Vi ville också veta om de trodde att konsumtionen skulle öka om vi inte hade lagstiftningen. Det blev två klara resultat där tjejerna svarade ja, medan killarna ansåg att konsumtionen inte skulle öka.

6.1.1 Analys av ungdomarnas attityder till alkohollagstiftningen

Utifrån ovanstående resultat har vi kommit fram till att både killar och tjejer ansåg att det var bra att det fanns en alkohollagstiftning. Det fanns emellertid vissa saker i lagstiftningen som de ville förändra. Majoriteten av ungdomarna önskade en ålderssänkning på Systemet, endast ett par tjejer ville behålla eller höja nuvarande åldersgräns. Vad gäller förbudet för innehav av alkohol för minderåriga tyckte killarna att lagen var onödig och inte efterföljdes. Tjejerna menade precis som killarna att lagen inte efterföljdes, men de önskade ändå att den fanns kvar. Man såg en tendens till att killarna var mer liberala i sina åsikter. Våra resultat påminner om resultat från tidigare forskning, där det framkommer att ungdomars attityder till alkohol har blivit mera liberala överlag. Det framkommer även att pojkar överlag har en liberalare attityd till alkohol (CAN, 2004), vilket vi också har sett i vår undersökning.

Utifrån ett psykologiskt synsätt, med den sociala inlärningsteorin som utgångspunkt, skulle den liberalare inställningen hos ungdomarna kunna bero på att de haft vissa

förebilder vars liberalare attityder de anammat. Förebilderna har helt enkelt fungerat som modeller i ungdomarnas inläring (Eysenck, 2000). Enligt Stainton & Rogers (2002) kan media fungera som en sådan rollmodell. I nutidens samhälle är vi väl medvetna om hur stor roll media spelar i människors liv, alltifrån tv, video, Internet, tidningar med mera. Det är möjligt att det där är vanligt förekommande med en mer liberal hållning till alkohol. Då media vanligen spelar en stor roll i ungdomars liv, är det sannolikt att den fungerar som en rollmodell för ungdomar, och bidrar till en liberalare inställning. Även äldre generationer, som t.ex. föräldrarna kan fungera som rollmodeller åt ungdomarna. I Marklunds (i Ramström, 1987) undersökning tas det upp att föräldrarnas attityd till drycken påverkar ungdomars konsumtion. Om föräldrarna har en positiv attityd, kan det leda till högkonsumtion bland ungdomarna. Detta innebär att föräldrar som har en mer positiv attityd till alkohol, förmedlar en liberalare attityd till sina ungdomar, vilket i sin tur innebär att dessa ungdomar har en liberalare attityd till vår lagstiftning.

Den skillnad vi sett att det finns mellan killar och tjejer, där killar är något mer liberala, skulle kunna bero på att de tenderar att välja en rollmodell av det egna könet (Stainton Rogers, 2002). Mannen har som vi sett haft större rätt att bruka alkohol, medan kvinnan skulle vara skötsam genom att undvika alkohol (Lalander, 1998). Det kan därför tänkas att en del av dessa värderingar fortfarande lever kvar hos föräldrarna som i sin tur förmedlar dem vidare till sina ungdomar. Värderingarna kan förmedlas vidare genom att föräldrarna fungerar som barnens rollmodeller, som ovan beskrivits. Enligt den sociala inläringsteorin väljer man vanligen att följa en rollmodell vars beteende belönas. Det skulle innebära att föräldrarnas värderingar i sådana fall troligen är sanktionerade av det samhälleliga synsättet (Eysenck, 2000). Om synsättet i samhället är att kvinnan inte har samma rätt att bruka alkohol som mannen, sanktioneras de föräldrar vars attityder överensstämmer med detta ideal. Detta fångas upp hos ungdomarna som ser att föräldrarnas värderingar är det som är det rätta enligt samhället. Värderingar kan även förmedlas vidare genom att föräldrarna uppmuntrar det de anser vara kvinnliga beteende hos flickor, medan flickors manliga beteenden negligeras eller straffas. På samma sätt uppmuntrar de det de anser vara manliga beteenden hos pojkar (Fagrell, 2000).

6.2 Ungdomarnas attityder till narkotikalagstiftningen

När det gäller narkotikalagstiftningen ansåg alla tjejer och killar att det var bra att den fanns. De tyckte om att det fanns gränser som man skulle hålla sig till. För skulle man testa narkotika en gång, ansåg de att det var lätt att man blev beroende. Några killar tyckte att ”det är fel att dra alla preparat över en kam”. De ansåg att det skulle finnas en fördelning mellan de olika preparaten i lagstiftningen. Om narkotika hade blivit lagligt ansåg både tjejer och killar att konsumtionen skulle ”öka väldigt mycket bland ungdomar, speciellt hasch men inte heroin. För man lov att göra det så är det inte så farligt.” Alltså om det hade varit lagligt med narkotika, så hade man inte tänkt att det var så farligt. De tror inte att det hade varit någon skillnad mellan killar och tjejer i detta fall, utan att det hade blivit en generell ökning hos båda könen.

6.2.1 Analys av ungdomarnas attityder till narkotikalagstiftningen

Utifrån ovanstående resultat har vi kommit fram till att både killar och tjejer anser att det är bra att det finns en narkotikalagstiftning. Även om bägge könen är restriktiva i sin åsikt, kan man skönja att det finns en något liberalare inställning bland killarna, då en del av dem anser att man inte ska ”dra alla preparaten över en kam” i lagstiftningen. I tidigare forskning har vi också dragit slutsatsen att killar är något mer liberala i sin attityd än tjejer, då de i större utsträckning experimenterar med droger; 20 % av killarna har testat narkotika jämfört med tjejerna på 14 % (CAN, 2004). I CAN (2002) framkommer det också att tjejer har en restriktivare linje till narkotika än vad killar har, även om ungdomar överlag fortfarande har en mycket kritisk attityd till narkotika. Vidare när det gäller att avkriminalisera hasch, är dubbelt så många killar för det förslaget än tjejer (CAN, 2004).

Här kan man använda sig av den sociala inlärningsteorin som förklaringsmodell till varför så stor del av befolkningen har en positiv attityd till narkotikalagstiftningen. I Sverige klassas all användning av narkotika som missbruk, oavsett preparat. Det är alltså förbjudet att använda narkotika. Man kan se det som att narkotikalagstiftningen fungerar som en rollmodell för hela landet. Då det är straffbart att använda narkotika, tenderar en stor del av befolkningen att följa rollmodellen. De väljer att inte gå emot förbudet

(Eysenck, 2000). Ute i Europa finns det en välorganiserad legaliseringsrörelse, som förespråkar att man ska skilja droger åt. Det som anses som lätta droger, som hasch och marijuana, vill man legalisera (http://itv.se/mp_hsand/eva/f90.htm). En tänkbar utveckling är att denna legaliseringsrörelse efter hand vinner mer och mer inflytande i Europa, även i Sverige, och att fler väljer den som rollmodell. Om tillräckligt många skulle välja den modellen, skulle den i sådana fall till slut ersätta den nuvarande rollmodellen.

Givetvis behöver det lagstiftade förbudet mot narkotika, som innebär att man kan bli straffad om man inte följer det, i sig själv inte utgöra den enda anledningen till att man skulle vara positivt inställd till den; det är kanske att göra en för enkel tolkning. Inom behaviorismen skulle ett beteende endast vara styrt utifrån belöningar och bestraffningar. Den sociala inlärningsteorin går ett steg längre. Det innebär att man har kunskap om ifall ett beteende blir belönat eller bestraffat, men man har ändå en egen åsikt och väljer själv om man vill utföra beteendet eller ej, oavsett om det blir belönat eller bestraffat (Eysenck, 2000). I detta fall skulle en positiv inställning till lagstiftningen även kunna innebära att man vet eller tror sig veta att all narkotika är farligt och skadligt för hälsan. Därför väljer man att ställa sig bakom lagstiftningen; man gör det alltså kanske inte bara för att man blir straffad om man inte skulle följa den. Det är emellertid värt att uppmärksamma det som framkommit i intervjuerna ovan. Där ser vi att ungdomar tror att ett preparats farlighet i den allmänna opinionen är beroende av om det är lagligt eller olagligt. De menar ovan att "Får man lov att göra det så är det inte så farligt". Såunda är det möjligt att man tycker något är farligt enbart för att det är olagligt, och inte för att man egentligen tagit reda på fakta kring det. Man blir positivt inställd till lagen, för lagen förmedlar ett budskap: något är farligt.

6.3 Ungdomarnas attityder till farligheten hos olika alkohol- och narkotikapreparat

Vi delade in alkohol i starksprit, starköl, folköl, starkvin, vin och alkoläsk/cider. Utifrån denna indelning skulle de berätta om de ansåg att de olika preparaten var olika farliga. Deras svar var väldigt lika varandra när det gällde alkoholens indelning. Både killarna

och tjejerna ansåg att det inte var någon skillnad på farligheten. De menade att det berodde på konsumtionsmängden och hur ofta man konsumerade alkohol. De fortsatte med att rent berusningsmässigt så var det starksprit och starkvin som var farligast, ”de ger den snabbaste berusningen. Man behöver bara dricka lite starksprit för att bli berusad jämfört med öl och cider”. Några av tjejerna kunde inte förstå varför man drack drycker med så hög alkoholhalt.

Vi hade några preparat inom narkotika som killarna och tjejerna skulle ta ställning till utifrån farlighet. De preparat vi hade valt var hasch/marijuana, heroin, amfetamin, LSD, ecstasy. Tjejernas ansåg att alla preparat var lika farliga. Skulle de ändå behöva värdera de olika preparaten mot varandra blev det enligt följande: Den ena gruppen sa att det som man sprutade in var farligast, sen kom det man kunde äta, och sist kom de preparat som man kunde röka. Den andra gruppen ansåg att ecstasy och LSD var farligast på grund av att ”de är mer kemikalier, samt ger hallucinationer och blackout.” Därefter kom heroin och amfetamin, och sist marijuana/hasch. Killarnas svar överensstämde ganska bra med varandra. Det preparat som var farligast enligt dem var heroin och amfetamin ”de preparat som man sprutar rakt in”. Marijuana/hasch var minst farligast ”det är inte värre än sprit” och sen kom övriga preparat där emellan.

6.3.1 Analys av ungdomarnas attityder till farligheten hos olika alkohol- och narkotikapreparat

Vad gäller de olika alkoholpreparaten ansåg både killarna och tjejerna att det inte var någon skillnad på farlighet hos dem. De menade att det berodde på konsumtionsmängd och hur ofta man konsumerade alkohol. I tidigare forskning verkar det som att både killar och tjejer anser att det är relativt farligt att konsumera alkohol oavsett mängd. Det verkar också som att tjejer något mer än killar tycker att olika alkoholpreparat är olika farliga (CAN, 2004). När det å andra sidan gäller narkotika visade vårt resultat att man skiljde mer på farligheten hos de olika preparaten än vad man gjorde när det gällde alkohol. Killarna och ena tjejgruppen ansåg att det man sprutar in var farligast, så som heroin och amfetamin. Hasch och marijuana var minst farligt enligt dem. Den andra tjejgruppen ansåg att ecstasy och LSD var farligast. I tidigare forskning ser man att killar är något

mer liberala i sin åsikt än tjejer vad gäller hur farligt narkotikapreparaten är, men det är ingen större skillnad dem emellan. Man ser också en tydlig trend att både killar och tjejer anser att marijuana och hasch är det som är minst farligt, vilket vårt resultat också pekar på. De anser vidare att farligheten ökar med amfetamin och ecstasy (CAN, 2004).

Som vi tidigare tagit upp, kan man fundera över om legaliseringstrenden ute i Europa har börjat få mer påverkan, i och med att ungdomar verkar mer medvetna om att man kan dela upp narkotika i olika preparat, och att allt inte anses vara lika farligt. Då författarna var yngre delades inte preparaten upp på detta sätt i det allmänna synsättet, utan samtliga ansågs vara lika farliga. Det verkar på så vis som att det skett en attitydförändring hos de yngre i samhället. Här går det igen att filosofera kring vad som kan ha medfört en attitydförändring. Som tidigare nämnts är det ganska svårt att påverka en attityd, vilket beror på att det är många komponenter och faktorer som är inblandade. Man vet likväl att den sociala delen i inflytandet spelar en väldigt stor roll vid attitydförändringar (Nationalencyklopedin). Den sociala delen får en särskild betydelse i ungdomsåren, då man är känslig för påverkan från andra människor. Det beror på att den främsta identitetsutvecklingen sker under denna period (Cronlund, 1996). Det är möjligt att legaliseringstrenden börjat sprida sig bland ungdomsgäng, via media. Inom gänget förmedlas sedan normer och värderingar vidare till gruppmedlemmarna. En naturlig del är att man anpassar sig till gällande normer om man önskar vara en del av gänget (Mathiason, 1994).

6.4 Ungdomarnas attityder till när man konsumerar alkohol och vad tjejer respektive killar dricker

Vi började med att undersöka om det var någon skillnad mellan vad killar respektive tjejer konsumerade för alkohol. Resultatet var nästan lika. De flesta svarade att ”killar dricker starköl och starksprit medan tjejerna dricker alkoläsk/cider eller vin. Här skiljde sig den ena tjejgruppen med svaret, för de ansåg att ”killarna konsumerar mest starköl och lite cider och tjejerna dricker vin, cider och starksprit”. Deras attityd till när man konsumerar alkohol var att man drack på helgerna när man skulle ut på disco/fest. ”Helst inte varje helg, men det går.” De ansåg att man inte dricker på vardagar, för då hade man

jobb och skola att tänka på. Det var någon i en av tjejgrupperna som uttryckte det enligt följande: "Det är bara dumt att dricka om vardagar, det skulle bara kännas fel. Jag kan förstå om man tar ett glas eller en öl för att man blir sugen." Hon ansåg att alkohol var en social dryck. Tjejerna ansåg att det var fler killar som drack under veckorna, men att det fanns även tjejer. Killarna tyckte att det var lika mellan killar och tjejer, men de ansåg att det var dumt att dricka under veckorna. De gav uttryck för att det skett en dryckesförändring i hur man konsumerar alkohol. Det varierade med ådern, var man "14-15 år, så är tjejerna fullare än vad killarna", men i deras ålder hade "man lärt sig var gränsen går".

Vi undrade varför man konsumerade alkohol, vilket syfte man hade. Alla var helt överens om att när man gick på fest/disco drack man för att berusa sig. Det var helt okej att gå ut utan alkohol, men man fick inte lika roligt. Den personen som inte drack hamnade lite utanför. Ett citat från några av killarna angående varför man konsumerade alkohol "För att slippa verkligheten, och det behöver man ibland." Det hände att de konsumerade alkoholen för att det var gott. I sådana fall var det förknippat med vad de drack, "ett glas vin eller en öl är gott, medan starksprit inte är gott, men det ger en berusning". Vi diskuterade även om det var någon skillnad mellan tjejer och killar vad gällde mängden alkohol som de drack. Alla var överens om att killarna hade en större konsumtion av alkohol än tjejerna. Killarna tådde det bättre än tjejerna på grund av kroppsstorleken. Den ena tjejgruppen påpekade att när de var runt 14-15 år tyckte de att tjejer och killar tådde lika mycket, men nu tådde killarna mer.

6.4.1 Analys av ungdomarnas attityder till när man konsumerar alkohol och vad tjejer respektive killar dricker

Ovanstående resultat visar att killarnas konsumtion av alkohol till största del består av starköl och starksprit, medan tjejernas konsumtion består av starksprit, vin och cider/alkoläsk. I stort sätt får man samma resultat i tidigare forskning, förutom när det gäller tjejer som även konsumerar starköl. Både tjejer och killar ansåg att man främst bör konsumera alkohol på helgerna. Tjejerna trodde dock att det var fler killar än tjejer som konsumerade alkohol under veckorna. Detta höll inte killarna med om, de trodde det var

lika mellan könen. Enligt tidigare forskning anser majoriteten av både tjejer och killar att man dricker en till fyra gånger per månad eller mer sällan. Detta har vi valt att tolka som att de gånger man dricker blir på helgerna, då de uppger att högst antal gånger är fyra per månad. 5 % av tjejerna och 9 % av killarna uppger att de dricker alkohol två gånger eller oftare under veckan. Endast en liten del anser följaktligen att det går bra att dricka på vardagarna, och killarna är något mer liberala. I vår undersökning var killarna något mer liberala enligt tjejerna, men inte enligt dem själva.

I våra intervjuer framkom det att det var främst på helger och i samband med fester som man drack alkohol. Det var på så vis tillsammans med andra kompisar som man drack. En flicka uttryckte det ovan att alkohol var en social dryck. Som vi sett är ett av de främsta skälen till att ungdomar dricker att de önskar vara en del av kamratgruppen (Fahlke i Erling, 2001). I ungdomsåren utgör kamratgruppen en mycket viktig del som modeller och bollplank för ungdomarna. Detta för att det under denna period pågår ett intensivt arbete med att forma identiteten (Ohlsson, 1994). I denna period experimenteras det kring normer och värderingar som ett led i att finna sin egen identitet (Marcia, i Evenshaug, 1992). Ziehe (i Ohlsson, 1997) menar att man inte längre föds in i sin identitet och lever med den under resten av livet, utan man är fri att förändra den eller till och med förkasta den. Detta kan ses som en möjlighet, men också skapa osäkerhet och ångest hos många. I en grupp kan de finna sin identitet, och få bekräftelse och tillhörighet. I gruppen uppstår det vanligen olika krav på konformitet vad gäller attityder och beteende (Evenshaug, 1992), det gäller att följa vissa normer. Vanligen anpassar man sin identitet efter gruppens normer (Mathiason, 1994). Drickandet är en vanlig norm för rätt beteende i många ungdomsgrupper. Anammar man inte denna norm är det därför lätt att man hamnar utanför gruppen (Fahlke i Erling, 2001). Detta var något som även framkom i vårt resultat, där ungdomarna sa att man inte fick lika roligt utan alkohol på fest, och att man lätt hamnade utanför. Gruppen man ingår i sätter således upp normer även för vad som är rätt drickande. I många ungdomsgrupper tycks normen vara att man bör dricka på fest för att ha kul. Vidare tycks den vanligast förekommande normen vara att drickandet hör till helger och inte vardagar.

6.5 Ungdomarnas attityder till vilken slags konsumtion av alkohol som är accepterad/inte accepterad

Vi ville också veta hur accepterat det var av ungdomarna själva att en kille respektive en tjej berusade sig, samt hur de trodde att samhället såg på det. Vidare ville vi veta hur de själva och samhället ställde sig till att en mamma respektive en pappa berusade sig. Flertalet av både tjejer och killar ansåg att det var lika accepterat för en tjej som en kille att vara berusad. En av tjejerna tyckte att ”det är dumt att berusa sig, man måste lära sig sin gräns. Då är det okej, annars inte” Nedan följer några citat som kom under intervjuerna. Några av killarna uttryckte det så här ”det är helt okej att en tjej är full så länge jag själv är det, och så länge hon kan ta vara på sig själv”. Medan några andra killar tyckte att ”killarnas fylla ligger på en lagom nivå medan tjejerna inte blir det roliga fulla, utan antingen stupfulla eller knappt fulla”. En av tjejgrupperna kom in på att det var värre för en tjej att bli full på grund av att hon kunde bli utnyttjad. När det gällde hur accepterat det är ur samhällets synvinkel så var de helt överens om att det var mer accepterat att se berusade killar än tjejer. De trodde att i samhället ”får tjejerna en sämre bild, men det borde inte vara så”. Någon tjejgrupp uttryckte sig enligt följande citat ”Allt killar gör är rätt. Trots att vi ska ha ett jämställt samhälle så kommer det alltid att vara så”

När vi samtalade om hur accepterat det är för en mamma och en pappa att vara berusade, ansåg den ena tjejgruppen att det inte var någon skillnad om man var mamma eller pappa. Däremot trodde de att samhället gjorde en skillnad dem emellan. De andra grupperna gjorde en indelning av mamma/pappa med små respektive stora barn. När de hade småbarn i närheten skulle de inte vara berusade, det gällde båda könen ”De ska ha koll och vara förebilder för barnen. De ska vara reko.” När barnen blev äldre ökade ungdomarnas tolerans med att se en mamma respektive en pappa berusad. Detta citat hämtades från en av killgrupperna: ”Föräldrarna ska vara glatt berusade, men ej så fulla så de spyr, då är det inte accepterat.” Den andra killgruppen menade att mamman eller pappan skulle ”sköta det snyggt på bortaplan.” Samhällets syn på mamma respektive pappa som berusade sig var enligt följande resultat: Som mamma/pappa skulle de inte berusa sig med barn i närheten. ”De är dåliga förebilder för barnen. Det är värre för en mamma att berusa sig på grund av att det är hon som ska ta hand om barnen, medan

pappa ska titta på tv:n.” Ur samhällets syn borde mammor/pappor ha kommit förbi den tiden då de berusade sig.

6.5.1 Analys av ungdomarnas attityder till vilken slags konsumtion av alkohol som är accepterad/inte accepterad

Vad gäller föräldrarna var det enligt de flesta ungdomars syn inte accepterat att vare sig en mamma eller en pappa berusade sig när det var små barn i närheten. De var något mer toleranta mot föräldrarna ju äldre barn de hade. Ungdomarna trodde att samhället hade samma synsätt till berusade föräldrar. Enligt ungdomarnas syn var det lika accepterat för en tjej som en kille att vara berusad. Killarna kunde dock tycka att tjejerna hade svårt att hålla det på en rimlig nivå antingen var de alldeles för berusade, eller så märktes det knappt. I CAN:s rapport (2004) har de kommit fram till att det är fler tjejer än killar som berusar sig, samt att antalet högkonsumenter har ökat främst bland tjejerna. Hilde (i Johansson, 1999) menar att det kan ses som en förändring av könsnormerna för vad som kan förväntas och accepteras för tjejer respektive killar när det gäller alkoholkonsumtion och berusning. Fagrell (2000) menar att det som kan anses som kvinnligt eller manligt är knutet till tid och rum. Vi har sett hur kvinnans position i samhället förändrats, och därmed åsikterna om vad som är kvinnligt respektive manligt. Den tredje vågens feminism, med många kvinnliga artister inom popmusiken, har möjligen kommit att fungera som en rollmodell för många unga tjejer i vad som kan anses som kvinnligt. De visar att tjejer har större rätt att framhäva sig själva (Stainton Rogers, 2002). Vi tolkar det som att ”den tredje vågens feminism” möjligen kan ha medfört att en del tjejer vågar ta för sig mer plats. Detta skulle eventuellt även kunna påverka tjejers dryckesmönster. Enligt ungdomarna är det fortfarande mer accepterat för en kille än en tjej att berusa sig ur samhällets syn. Som vi skrivit tidigare beror det troligen på att värderingar från förr, där kvinnan skulle vara mer skötsam och undvika alkohol, lever kvar (Lalander, 1998). En annan förklaring till att tjejer ändrat sitt dryckesmönster, och berusar sig oftare skulle kunna vara det Marklund (i Ramström, 1987) tar upp vad gäller alkohol. Om föräldrarna bjuder sina ungdomar på alkohol i hemmet, förmedlar de vidare till dem sina attityder kring vad som är accepterat och inte accepterat. Om de konsumerar mycket alkohol förmedlar de vidare en liberalare attityd till sina ungdomar, vare sig det är tjejer eller

killar. Sen de nya införselkvoterna kommit i samband med EU, och priserna börjat sänkas (Tullverket, 2004, Romanus, 2004), är det möjligt att föräldrarna ökat sin konsumtion. Detta kan vara en bakomliggande orsak till förändrade dryckesmönster, även bland tjejerna.

6.6 Ungdomarnas attityder till vilken slags konsumtion av narkotika som är accepterad/inte accepterad

När det gällde konsumtion av narkotika var majoriteten av killarna och tjejerna överens om att ”det är helt fel” att konsumera narkotika. Det gällde alla preparat. Det fanns förståelse i den ena tjejgruppen samt i en killgrupp att vissa människor var nyfikna av sig och prövade. Killgruppen tyckte inte att det var så konstigt att man prövade, ”det är ok, alla personer har ett eget val”. De poängterade att det var de lättare drogerna som hasch de menade, annars var det inte okej att pröva. De fick en fråga där de skulle ta ställning till om det var någon skillnad mellan hur många tjejer och killar som testade narkotika, samt om de trodde att det var någon skillnad mellan tjej och kille vilket preparat man använde. Merparten av ungdomarna ansåg att det inte fanns någon skillnad mellan könen, men några av tjejerna ansåg att ”killarna testar mer”. En av killgrupperna menade att ”tillgången är den samma för kille och tjej”. När det gällde vilket preparat som killar respektive tjejer testade varierade svaren mellan de olika grupperna. Samma killgrupp ansåg att om tjejer och killar testade något, så skulle bägge könen välja marijuana/hasch, ”för att det är billigast och lätt att få tag på”. De tänkte sig också att ecstasy var mer en tjejdrog. Tjejerna var inne på att det inte var någon skillnad mellan könen, utan att om man testade så var det främst marijuana/hasch och ecstasy. Den andra killgruppen trodde inte att det var någon skillnad på vilket preparat man testade om man var tjej eller kille.

6.6.1 Analys av ungdomarnas attityder till vilken slags konsumtion av narkotika som är accepterad/inte accepterad

I vår undersökning har vi kommit fram till att både tjejer och killar tycker att det är helt fel att konsumera narkotika. Med konsumtion menar vi att använda det regelbundet. När det däremot gäller att pröva narkotika, så fanns det en viss förståelse för det i ena tjej- respektive ena killgruppen. Utifrån senaste undersökningen från CAN (2004) har 20 % av

killarna och 14 % av tjejerna provat narkotika. Härav skulle man kunna dra slutsatsen att åtminstone denna del tycker det är okej att pröva narkotika. Det kan dock finnas många andra som inte har provat det men som ändå tycker det är okej att göra det. Det är möjligt att man har en mer öppen inställning till saker och ting i ungdomsåren, då detta är en period då det pågår ett intensivt arbete med att forma en identitet (Ohlsson, 1994). Ramström (1987) tar upp att det är en viktig del i tonårsutvecklingen att experimentera med normer och värderingar. Han menar också att om man hållit på med en tids experimenterande kring normer och värderingar brukar man återvända till föräldrarnas ideologiska uppfattningar.

Samma killgrupp som hade en viss förståelse för att man provade narkotika, poängterade att det endast var de lätta drogerna som var okej att pröva. De flesta ansåg att det var lika många tjejer och killar som provade narkotika. Överlag verkar det som att de inte tänkte sig att det var någon större skillnad mellan vad tjejer och killar provade. Om man provade var det främst hasch och marijuana. Även enligt CAN (2004) är marijuana och hasch det vanligaste förekommande preparatet, då 95 % av dem som provat väljer det. Här kan man än en gång fundera över om legaliseringsrörelsens budskap i Europa mer och mer börjat påverka människor i samhället, och kanske främst ungdomar.

Marklund (i Ramström, 1987) tar upp att om föräldrar har en rätt liberal hållning till alkohol, överför de ett allmänt drogpositivare synsätt till ungdomarna. Detta kan innebära att ungdomars attityder blir mer positiva till både alkohol och narkotika trots att föräldrarna bokstavligen tagit avstånd från all användning av narkotika. Även Ramström (1987) tar upp att alkoholen ligger bakom intresset för narkotikan. Utifrån den sociala inlärningsteorin fungerar alltså föräldrar, genom sina dryckesvanor, som rollmodeller för barnen. Om föräldrarna har en stor konsumtion av alkohol, skulle detta innebära att ungdomarna blir mer positivt inställda till narkotika. Med tanke på den nya införelsekvoten på alkohol, som kommit efter EU-inträdet, samt de sänkta alkoholskatterna, är det mycket möjligt att totalkonsumtionen av alkohol även kommer att stiga. Systembolaget har inte längre samma möjlighet att verka för att begränsa den.

(Tullverket, 2004, Romanus, 2004) En ökad konsumtion bland föräldrarna skulle i sin tur i sådana fall leda till en liberalare syn bland ungdomarna vad gäller narkotika.

7 AVSLUTNING

7.1 Sammanfattning

Syftet med uppsatsen var att studera gymnasieungdomars attityder till konsumtion och reglering av alkohol och narkotika utifrån ett genusperspektiv. Detta har gjorts utefter följande frågeställningar: Hur ser killars och tjejers inställning till alkohol- och narkotikalagstiftningen ut? Hur farligt anser killar och tjejer att alkohol och narkotika är? Skiljer de på olika preparat inom alkohol och narkotika som får olika farlighetsgrad? Vad anser killar och tjejer om konsumtion av alkohol och narkotika? Vilken slags konsumtion är accepterad/inte accepterad?

När det gäller killars och tjejers inställning till alkohollagstiftningen, tyckte ungdomarna att det var bra att den fanns. De flesta önskade dock en ålderssänkning på Systembolaget till 18 år. Vidare tyckte killarna att lagen som förbjuder minderåriga att ha alkohol var onödig, medan tjejerna ville ha den kvar. När det gäller narkotikalagstiftningen tyckte de att det är bra att den fanns. Även om bägge könen var restriktiva i sin åsikt, kan man skönja att killarna var något mer liberala då en del av dem tyckte att det var fel att likställa alla narkotiska preparat i lagstiftningen.

När det gäller frågan av farlighetsgrad på de olika alkoholpreparaten ansåg ungdomarna att det inte var någon skillnad på farlighet, utan det berodde på konsumtionsmängd. När det å andra sidan gäller narkotika visade vårt resultat att man skiljde mer på farligheten hos de olika preparaten än vad man gjorde när det gällde alkohol. Både killar och tjejer ansåg att hasch och marijuana var minst farligt.

När det gäller konsumtion av alkohol skiljde det sig åt mellan killar och tjejer vad de i huvudsak konsumerade. Både killarna och tjejerna ansåg att man konsumerade alkohol på helgerna och inte på vardagarna. När man gick på fest och drack var det i

berusningssyfte, och om man inte drack hamnade man lite utanför. Det var lika accepterat för tjejer som för killarna att berusa sig. De trodde dock att det ur samhällets syn var mindre accepterat att tjejer berusade sig. När det gäller konsumtion av narkotika ansåg ungdomarna att det var helt fel. I ena tjej- och killgruppen fanns det emellertid förståelse för att man endast prövar det. De flesta ansåg att det var lika många tjejer och killar som prövade narkotika. Om man prövade var det främst hasch och marijuana.

Vad gäller många av svaren i intervjuerna hade killarna och tjejerna liknande åsikter. Genom hela studien har man emellertid kunnat skönja en tendens till att killar är något mer liberala än tjejer i sin åsikt. Detta har belysts och analyserats i kapitel sex. Sammanfattningsvis kan sägas att tjejers och killars olika attityder till konsumtion och reglering av alkohol och narkotika kan tänkas finna sin förklaring bl.a. i den sociala inlärningsteorin. Där kan värderingar av att kvinnan inte ska dricka alkohol finnas hos många. Då det inte anses kvinnligt att använda droger, uppmuntras inte dessa sidor hos flickorna i sådana fall. Vidare lär sig barn genom rollmodeller. De väljer oftast rollmodeller efter det egna könet. Om en mamma då delar de här värderingarna, förmedlas det vidare till dottern som har mamma som rollmodell. Även andra värderingar, som är mer liberala, kan agera rollmodell som vi sett. Att allt fler tjejer berusar sig idag, skulle då kunna förklaras utifrån att den tredje vågens feminism, där tjejer får ta för sig mer plats, fungerar som rollmodell. De här attityderna förmedlas vidare via media och musik. Det skulle även kunna förklaras utifrån föräldrarnas dryckesvanor, att det kanske förekommer mycket alkohol i hemmet och de har en positiv attityd till det. Den något liberalare inställningen till droger skulle kunna förklaras utifrån att legaliseringstrenden ute i Europa börjat få lite mer inflytande. Även kamraterna och gruppen man är med i har, som vi sett ett, stort inflytande på ungdomars attityder till droger. I gruppen tillägnar man sig de normer som gäller. Då det t.ex. verkar vara en allmänt utspridd norm i ungdomsgäng att man bör dricka när man ska gå ut, leder det till att många ungdomar får en liberalare inställning till alkohol.

7.2 Slutdiskussion

Vi inledde uppsatsen med några olika tidningscitater, som handlade om ungdomar som berusar sig på alkohol och ”knarkar”. Så här framställs ofta ungdomssituationen i media och de äldre generationerna ängslas över ungdomarnas leverne. Som vi har sett är detta ett återkommande fenomen genom alla tider. I inledningen ställde vi oss även frågande till om media verkligen ger en rättvis bild av ungdomarna. Vi har nu träffat många trevliga ungdomar och själva bildat oss en uppfattning kring det hela. När det gäller alkohol är det möjligt att ängslan för ungdomarnas konsumtion inte är helt obefogad. Visserligen är det enligt dem inte okej att dricka på vardagarna, men när man väl dricker på helgerna är det oftast en norm att dricka så att man berusar sig. Där verkar särskilt tjejerna ha svårt att veta sin begränsning utifrån våra intervjuer. Under våra intervjuer kom det även upp att det inte är roligt att gå på fest utan att berusa sig. Det är helt okej att gå ut utan alkohol, men man får inte lika roligt. Dessutom hamnar man lite utanför. Vi tycker det är synd att ungdomarna har denna inställning. Vi har varit på många trevliga fester, där man har roligt utan alkohol. Man har inte roligare än vad man själv gör sig säger ett gammalt ordspråk, vilket vi kan instämma helt i. Vi funderar över om ungdomarna är rädda för att visa sitt rätta jag, om de måste ha alkohol som en täckmantel för sina handlingar. Då vågar de att spela över och vara tokiga, för de behöver inte direkt ta ansvar för vad de gör då de kan skylla på alkoholen. Vi känner att man inte bara ska belasta ungdomarna för denna berusningsnorm. Vi anser att föräldrar ska föregå med ett gott exempel. Där är det en del föräldrar som förmedlar vidare till sina ungdomar att man inte kan ha roligt utan alkohol. De tycker det är okej att bjuda ungdomarna på alkohol hemma för att de ska lära sig att hantera drycken. Vi undrar varför man ska uppmuntra dem till att börja dricka överhuvudtaget? Det är som regel en sak som kommer förr eller senare ändå.

När det gäller narkotika har vi funnit i vår undersökning att man inte har anledning till samma oro som vid alkohol. Utifrån våra intervjuer kom vi fram till att både killar och tjejer har en ganska restriktiv hållning till regelbunden konsumtion av narkotika. När det gäller att endast pröva narkotiska preparat är en del något liberalare i sin åsikt och tycker att det är okej för de lätta drogerna. Detta skulle kunna bero på att legaliseringstrenden

ute i Europa har börjat få inflytande. Där vill man legalisera de lättare drogerna som marijuana och hasch. I vår undersökning trodde ungdomarna att konsumtionen skulle öka väldigt mycket bland ungdomar om narkotika blev lagligt. Det var trots det några killar som inte tyckte att man skulle dra alla preparaten över en kam i lagstiftningen. Är det bra att man drar alla preparaten över en kam? Ska man ändra på lagen? Alla preparat är ju inte lika farliga. Här går våra (författarnas) åsikter något isär. Den ena åsikten är att förbudet även för de lättare drogerna ska bestå och då är det troligt att man får dra alla preparat över en kam. Förbudet bör bestå därför att även de lättare drogerna inte är ofarliga i sig, och om förbudet skulle upphävas skulle troligtvis konsumtionen öka påtagligt. Den andra åsikten är att det är fel att dra alla preparat över en kam. De är trots allt väldigt olika i farlighetsgrad. De lättare drogerna bör därför legaliseras under någon form av kontroll. Det ska inte få säljas fritt utan precis som alkoholen ska det ske under kontrollerade former och med en åldersgräns. Det ska inte bli fritt för hur unga personer som helst.

KÄLLFÖRTECKNING

- Bell, Judith (2000) *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Cronlund, Katrin (1996) *Utveckling, livsvillkor och socialisation*. Falköping: Bonniers.
- Elmér Åke red (1991), Kristenson, Sandström, Svensson, Ågren. *Missbruk – En handbok för social utbildning*. Uddevalla: Sober förlag.
- Enquist, Per Olov (1994). *Problemet med den försvunne drinkaren; Den berusade älgen. Alkohol- och narkotikapolitik i förvandling*. Arlöv: Berlings
- Erling, Ann, Hwang, Philip (red, 2001) *Ungdomspsykologi. Utveckling och livsvillkor*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Evenshaug, Oddbjörn, Hallen, Dag (1994) *Barn- och ungdomspsykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Eysenck, Michael (red. 2000) *Psykologi – Ett integrerat perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Fagrell, Birgitta (2000) *De små konstruktörerna. Flickor och pojkar om kvinnligt och manligt i relation till kropp, idrott, familj och arbete*. Göteborg: Elanders Graphic Systems.
- Fahlke, Claudia (2001) ”Tobak, alkohol och narkotika” i Erling, A och Hwang, P. *Ungdomspsykologi. Utveckling och livsvillkor*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Fekjoer, Hans Olav (1988) *Alkohol og narkotika – myter og virkelighet*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Halvorsén, Knut (1992) *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Hilte, Mats (1999) ”Vilket funktion har ruset? Sociala teorier om missbruk och beroende” i Johansson, K & Wirbing, P. *Riskbruk och missbruk – alkohol, läkemedel, narkotika*. Borås: Natur och Kultur.
- Hwang, Philip och Nilsson, Björn (1999) *Utvecklingspsykologi. Från foster till vuxen*. Borås: Natur och Kultur. Första utgåvan, fjärde tryckningen
- Johansson, Katarina & Wirbing, Peter (1999) *Riskbruk och missbruk – alkohol, läkemedel, narkotika*. Borås: Natur och Kultur.
- Langlet, Pieter, Wärneryd, Bo (1980) *Att fråga. Om frågekonstruktion vid intervju- och enkätundersökningar*. Stockholm: Civiltryck AB.

Leissner, Tom red (1997) *Alkohol – Ett psykosocialt, beteende- och samhällsvetenskapligt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Marklund, Ulla (1987) i Jan Ramström. *Tonåringar och droger. En bok för vana om tonårstid, hasch och alkohol*. Kristianstad. Kristianstads Boktryckeri AB

Mathiasson, Carin (1994) *Praktisk grupp psykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Ohlsson, Lars B, Swärd, Hans (1994) *Ungdom som samhällsproblem*. Lund: Studentlitteratur.

Ohlsson, Lars B (1997) *Bilden av den "Hotfulla ungdomen". Om ungdomsproblem och om fastställandet och upprätthållandet av samhällets moraliska gränser*. Hässleholm: Norra Skåne Offset.

Ramström, Jan (1987) *Tonåringar och droger. En bok för vuxna om tonårstid, hasch och alkohol*. Kristianstad: Kristianstads Boktryckeri AB.

Stahlman, Bengt (1998) *Könsrollernas maskerad*. Lund: Studentlitteratur.

Stainton Rogers, Wendy, Stainton Rogers Rex (2001) *Genuspsykologi. Kön och sexualitet*. Lund: Studentlitteratur.

Svensson, Bengt, Johanna Svensson & Dolf Tops (1998) *Att komma för sent så tidigt som möjligt. Om prevention, ungdomskultur och droger*. NAD-publikation, Nr.34. Helsingfors: Hakapaino Oy.

Svenska Narkotikapolisföreningen (1996) *Basfakta om narkotika*. Bargas, Toledo, Spanien: International Graphic Service.

Wibeck, V (2000) *Fokusgrupper – Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Internet adresser

Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning hemsida <http://www.can.se>

Dagens nyheter (2004-04-13) <http://www.dn.se>

Nationalencyklopedin, <http://ne.se/jsp/customer/login.jsp>

Riksdagens hemsida, <http://www.riksdagen.se>

Romanus, Gabriel (2004-02-07). *Svensk alkoholpolitik – förr, nu och i framtiden*. Projekt stor och stark. http://www.svekom.se/kultfri/StorochStark/p_kap4.html

Socialdepartementets hemsida <http://www.regringen.se/socialdepartementet>

Svenska Dagbladet (2004-04-19) *Allt fler unga knarkar*. <http://www.svd.se/>

Tullverkets hemsida <http://www.tullverket.se>

Övriga källor

CAN (Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning, 2002) *Drogutveckling i Sverige. Rapport 2002*. nr. 68. Stockholm. Ljunglöfs.

CAN (2004). *Ungdomars drogvänor 1994-2003. Intervju med 16-24 åringar*. Rapport nr.75. Stockholm.

Lokaltidningen Avenyn. F, N (2004-04-21) *Få föräldrar intresserade av droginformation*.

Lokaltidningen Norra Skåne (2004-04-13) *Alkotesta ungdomarna innan de släpps in på Björket*.

Socialhögskolan, Lunds Universitet. *PM för uppsatsskrivare*. reviderat 2001 Mats Hilde.

Bilaga

INTERVJUFORMULÄR: UNGDOMARS ATTITYDER TILL ALKOHOL OCH NARKOTIKA.

Alkohollagstiftningen

Vad tycker ni om åldersgränsen för att handla på systemet?

Att de som är under 18 år att de ej får inneha alkohol?

Om det var lagligt, skulle alkoholkonsumtionen öka då?

Narkotikalagstiftningen

Vad tycker ni om lagstiftningen – all användning av narkotika är missbruk? Bra/dålig?

Förklara!

Om det var lagligt skulle konsumtionen av narkotika öka då?

Farlighet och konsumtion av olika preparat inom alkohol

Hur ser ni på dessa preparat? Är det någon skillnad på farlighet?

Starksprit

Starkvin

Vin

Starköl

Folköl

Alcoläsk/cider

Är det någon skillnad mellan tjejer och killar vad de dricker?

När konsumerar man alkoholen, är det på vardagar eller helgen? Skillnad mellan tjejer och killar?

Är det någon skillnad i hur mycket man dricker om man är tjej eller kille?

Hur vanligt är det att tjejer respektive killar berusar sig när de dricker?

Vad anser ni om att en tjej/ kille/ mamma/ pappa berusar sig?

Farlighet och konsumtion av olika preparat inom narkotikan

Hur ser ni på dessa preparat? Är det någon skillnad på farlighet?

Heroin

Amfetamin

LSD

Ecstasy

Marijuana/Hasch

Vad anser ni om att man testar narkotika? Är det någon skillnad mellan tjej och kille?

Är det någon skillnad mellan tjej och kille vilket preparat man testar?